

**Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych
w Powiecie Bialskim 2005-2013**

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE

W BIAŁEJ PODLASKIEJ

ul. Brzeska 41

21-500 Biała Podlaska

tel: 083 – 343-29-82

pcprbp@wp.pl

Biała Podlaska - grudzień 2005

SPIS TREŚCI:

	WPROWADZENIE	4
I.	Podstawy prawne i merytoryczne tworzenia Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	6
	1. Podstawy merytoryczne powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych	6
2.	Podstawy prawne dotyczące systemu pomocy społecznej w Polsce	9
	II. Diagnoza sytuacji społecznej	15
	1. Charakterystyka Powiatu Bialskiego	15
	2. Infrastruktura społeczna Powiatu Bialskiego	26
	III. Diagnoza problemów społecznych w Powiecie Bialskim	39
	1. Ubóstwo	42
	2. Bezrobocie	43
	3. Niepełnosprawność	45
	4. Problemy opiekuńczo -wychowawcze rodzin	53
	5. Alkoholizm	55
	6. Narkomania	57
	7. Bezdomność	57
	IV. Pomoc społeczna w Powiecie Bialskim	59
	1. Zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej	59
	2. Instytucje pomocy społecznej	62
	3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	68
	V. Analiza S.W.O.T zakresie pomocy społecznej i ochrony zdrowia powiatu bialskiego	69

VI. Cel strategiczny i cele operacyjne	73
1. Misja Strategii	73
2. Cel nadrzędny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	73
3. Cele strategiczne	74
4. Cele operacyjne	76
WYKAZ TABEL	88
WYKAZ WYKRESÓW	88
ZAŁĄCZNIKI	89

Wprowadzenie

Polityka społeczna jest obecnie jednym z podstawowych zadań należących do przygotowania i realizacji przez samorządy terytorialne. Decentralizacja polityki społecznej, realizowana poprzez przekazywanie samorządom kompetencji i zadań administracji rządowej wiąże się z potrzebą opracowania dokumentu, dzięki któremu możliwe będzie racjonalne organizowanie działań zmierzających do rozwiązania określonych problemów społecznych. Prezentowane opracowanie stanowi taką podstawę zarówno do realizacji polityki społecznej, jak i w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Bialskim w latach 2005-2013.

Działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i skuteczność świadczonej pomocy jest uzależniona od szczegółowej diagnozy sytuacji społecznej powiatu, a jednym z istotnych elementów efektywnego działania, ma stać się strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Bialskim. Strategia ma dać odpowiedź na pytanie; jak uwzględniając bieżącą sytuację społeczną i problemy oraz aktualne uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne optymalnie wykorzystać wszystkie istniejące szanse na rzecz intensyfikacji postępu społecznego. Opracowanie zostało przygotowane po zapoznaniu się z „Programem rozwoju lokalnego” przygotowanym przez Starostwo Powiatowe w Białej Podlaskiej.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Bialskiego ma na celu łagodzenie skutków trudnej sytuacji klientów pomocy społecznej, eliminowanie przyczyn tkwiących zarówno w jednostce, jak i w społeczeństwie. Ważne jest także ukierunkowanie realizowanej pomocy na rozszerzenie i pogłębienie pracy socjalnej oraz współpracę z różnymi instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi wspierającymi pomoc społeczną.

Opracowanie składa się z następujących części: Część I ujmuje zagadnienia związane z podstawami merytorycznymi i prawnymi do opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bialskim.

Część II zawiera diagnozę sytuacji społecznej Powiatu Bialskiego. Ogólna charakterystyka powiatu dokonana została na podstawie materiałów zebranych od instytucji i organizacji działających na jego terenie.

Część III zawiera opracowanie problemów społecznych w Powiecie Bialskim. Ujęte są tu najważniejsze problemy, z jakimi borykają się mieszkańcy powiatu, tj. ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, problemy opiekuńczo-wychowawcze, alkoholizm.

Część IV przedstawia zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej, działanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, wykaz instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej w powiecie.

Część V zawiera analizę SWOT . Wskazane zostały mocne i słabe strony organizacji pomocy społecznych, jak również szans i zagrożeń dla tego obszaru. Wyniki analizy SWOT stanowią podstawę do tworzenia wizji przyszłości powiatu w zakresie realizacji polityki społecznej, stanowiącej tło wyboru celów strategicznych.

Część VI przedstawia główne cele i zadania do realizacji w latach 2005-2013. Wskazane zostały podmioty odpowiedzialne za wdrożenie poszczególnych działań oraz źródła ich finansowania.

Zbiór celów operacyjnych jest ciągle otwarty, z uwagi na możliwości pojawiania się nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych, a także z powodu, iż strategia będzie doskonała w czasie, a zdobyte doświadczenia posłużą do tworzenia nowych rozwiązań w bliższej lub dalszej przyszłości.

CZĘŚĆ I

**PODSTAWY PRAWNE I MERYTORYCZNE TWORZENIA
POWIATOWEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH**

1. Podstawy merytoryczne powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych

W zakresie polityki społecznej i Europejskiego Funduszu Społecznego istnieją regulacje podejmowane przez Radę, Parlament i Komisję Europejską. W znacznym zakresie dotyczą one Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej oraz wsparcia społecznego. Wejście Polski w strukturę Unii Europejskiej zobowiązuje także polskie instytucje do realizacji polityki społecznej w oparciu o założenie akceptowane przez kraje członkowskie, jak również umożliwia wykorzystanie ogromnego wachlarza możliwości wsparcia ze strony Unii. Aby te zadania mogły być wykonane zarówno rząd, jak i jego poszczególne szczeble oraz samorząd terytorialny powinni opracować własne programy rozwoju społecznego.

Obowiązek opracowania powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 593). Powstanie tego dokumentu wynika z zapisów Ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej. Art. 19 pkt 1 ustawy brzmi: „do zadań własnych powiatu należy: opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”¹.

Planowanie strategiczne może być narzędziem w procesie podejmowania decyzji i stanowić część pewnej całości zarządzania. Rozwój i wzrost organizacji są ściśle związane

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz.593)

z przyjętą strategią. Strategia jest określeniem głównych, długofalowych celów organizacji i przyjęciem takich kierunków działania, oraz taką alokacją zasobów, które są konieczne do zrealizowania celów. Strategia jest, zatem zespołem skoordynowanych, dostosowanych do sytuacji organizacji oraz otoczenia sposobów osiągnięcia celów. Proces opracowania strategii składa się z kilku podstawowych etapów:

- 1) analizy strategicznej,
- 2) generowania wyjściowych wariantów strategii,
- 3) oceny i wyboru strategii,
- 4) wdrożenia strategii,
- 5) kontroli i weryfikacji strategii.

Punktem wyjścia procesu jest cel (cele), który organizacja ma zamiar osiągnąć. W różnych organizacjach cel jest różnie określany, ogólnie chodzi przede wszystkim o wzrost, który uważany jest za „immanentną cechę rozwoju. Uświadomienie sobie celów i zadań jest niezbędne dla wyboru właściwej strategii. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest opracowana z myślą o podejmowaniu decyzji tak, aby działania były przemyślane i podporządkowane osiągnięciu zamierzonego celu, dodatkowo ma wymiar mobilizujący, stymulujący i integrujący wszystkie zainteresowane podmioty do współdziałania.

Zadania związane z rozwiązywaniem problemów społecznych wymagają opracowania długofalowego i strategicznego planu działania. Podstawą tworzenia Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest budowanie płaszczyzn integracji, współpracy i partnerstwa środowisk społecznych oraz grup interesu wokół wspólnej sprawy. Efekt połączonych sił jest większy niż suma oddzielnych działań, współdziałanie potrzebne jest nie tylko dla wzmocnienia efektu, ale często dla osiągnięcia i zrealizowania zamierzonego celu, którego nie osiągnie się działając samemu. Jest dokumentem, który powstaje z uwzględnieniem głosów wielu środowisk, nakreśla wizję jej rozwoju, wyodrębnia główne cele, jakie powinny być na przestrzeni okresu planowania zrealizowane, a także w postaci programów działania, których realizowanie przybliży nas do przyjętych celów strategicznych.

Opracowanie Powiatowej Strategii wymaga przeprowadzenia szczegółowego rozeznania środowiska lokalnego, w tym zwłaszcza problemów występujących na terenie każdej z gmin leżących w granicach Powiatu Bialskiego. W ten sposób Strategia, ma szansę przyczynić się do złagodzenia skutków problemów społecznych wstępujących na terenie powiatu.

Głównym przedmiotem oddziaływania modelowej polityki są instytucje, gdyż to one i ich funkcjonowanie generują sytuacje wykluczającej grupy w realizacji ich celów życiowych. Systemowe podejście do rodziny potrzebującej wsparcia powoduje, że dysfunkcje mające w niej miejsce nie są traktowane jako izolowane zjawiska dotyczące pojedynczych osób. Pomoc ujmuje się globalnie z całą rodziną, gdyż zmiany w jej funkcjonowaniu stanowią szansę na to, że następne pokolenie nie stanie się „podopiecznymi” pomocy społecznej. Jest to możliwe dzięki rozwojowi usług poradnictwa specjalistycznego, prawnego, psychologicznego, pedagogicznego i wyspecjalizowanej pracy socjalnej.

Istota strategii polega na wyborze długoterminowych celów głównych i pośrednich oraz wyznaczeniu metod ich osiągnięcia, w tym zasobów niezbędnych do zrealizowania tych celów w określonych warunkach, przy danych ograniczeniach i w ramach przyjętego horyzontu czasowego. W obecnej sytuacji, w obliczu bardzo dynamicznego rozwoju otoczenia oraz funkcjonowania polityki regionalnej w danym kształcie, strategia obejmuje okres 9 letni, ponieważ jest to czas możliwy do realizacji. Strategia społeczna ma wynikać ze strategii ogólnogospodarczej Powiatu Bialskiego, ustalone terminy wynikają z realności i możliwości zaplanowania powodzenia przedsięwzięcia.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu winna wynikać ze Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego, która w sposób spójny i kompleksowy podejmuje rozwiązanie problemów społecznych w skali województwa. Nakreśla specyfikę regionu, jej uwarunkowania i wskazuje możliwości przewyższania problemów. Strategia nie jest dokumentem zamkniętym ani w sensie merytorycznym, ani czasowym, jest procesem powtarzalnym, interakcyjnym i korygowanym ze względu na uwarunkowania.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznej służyć ma:

- Diagnozie stanu posiadania, dostępność i funkcjonowanie systemu infrastruktury społecznej.
- Inwentaryzacji podstawowych problemów społeczności w oparciu o analizy.
- Wskazanie obszarów życia społecznego zagrożonych dysfunkcjonalnością w związku z nieprawidłowym lub nieefektywnym funkcjonowaniem instytucji infrastruktury społecznej.
- Wypracowaniu strategii, celów priorytetów i narzędzi rozwiązywania problemów społecznych.

- Wskazaniu realizatorów i dostępnych form działania związanych z programami społecznymi.
- Wyznaczeniu nowych kierunków służących rozwojowi społeczności i jej mieszkańców i korekt polityki społecznej na podstawie ujawnionych obszarów zagrożonych dysfunkcyjnością.
- Budowaniu otwartego systemu informacyjnego agregującego dane na temat programów polityki społecznej i zasobów służących jej realizowaniu.

Podstawą tworzenia powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych są zapisy w następujących dokumentach:

- Narodowa strategia rozwoju regionalnego,
- Narodowa strategia zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich,
- Program polityki prorodzinnej państwa
- Raport o sytuacji polskich rodzin,
- Strategia rozwoju województwa lubelskiego,
- Wojewódzki program poprawy warunków życia i rozwoju zawodowego osób niepełnosprawnych,
- Program rozwoju lokalnego – studium potencjału gospodarczego powiatu bialskiego.

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu bialskiego pozostaje w ścisłym związku z wymienionymi programami strategicznymi.

2. Podstawy prawne dotyczące systemu pomocy społecznej w Polsce

Przygotowując strategię rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Bialskim oprócz wymienionych powyżej dokumentów wykorzystano także cały szereg zapisów zawartych w ustawach odnoszących się bezpośrednio do rozwoju społecznego i rozwiązywania problemów.

Podstawowym aktem prawnym jest ustawa określająca warunki prawne i organizację systemu pomocy społecznej; do dnia 01.05.2004r. obowiązująca ustawa z dnia 29 listopada

1990 r. o pomocy społecznej². Od 01.05.2004r. obowiązuje ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej³. Ustawa o pomocy społecznej wymienia:

- 1) zadania w zakresie pomocy społecznej;
- 2) rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania;
- 3) organizację pomocy społecznej;
- 4) zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Zgodnie z ustawą, pomoc społeczna jest elementem polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1). Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi (art.2.2).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa wymienia również przypadki, w jakich udziela się pomocy społecznej. Według ustawy (art. 7), pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;

² Ustawa z dnia 29 listopada 1990r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998r. Nr 64 poz. 414 z późn. zm.)

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64 poz. 593)

- 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

System pomocy społecznej określają następujące ustawy: **Ustawa o świadczeniach rodzinnych**⁴ regulująca nowy system pozaubezpieczeniowych świadczeń społecznych, finansowanych w całości ze środków budżetu państwa, całkowicie odrębny od systemu pomocy społecznej. Zamiast tak jak dotychczas, szeregu różnych, niezależnych od siebie świadczeń, ustawa ta wprowadza tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, które zastępują obecne zasiłki i świadczenia (np. zasiłek wychowawczy, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, jednorazowy zasiłek macierzyński z pomocy społecznej, gwarantowany zasiłek okresowy).

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym⁵ stwarza szansę na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Wychodzi naprzeciw postulatom organizacji pozarządowych, które oczekują od państwa większego zaangażowania w aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem. Ustawa kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także na wspieranie zatrudnienia dla tych grup. Regulacja ma zastosowanie przede wszystkim do osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, osób uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia, osób uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, osób chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych, byłych więźniów

⁴ Ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2003r. Nr 228 poz. 2255).

⁵ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003r. Nr 122 poz. 1143). Patrz nowelizacja ustawy.

oraz uchodźców. Tym osobom ustawa oferuje zatrudnienie socjalne, rozumiane jako uczestnictwo w "inkubatorach społecznych" - Centrach Integracji Społecznej - lub jako wspierane zatrudnienie socjalne u przedsiębiorców, w Centrach Integracji Społecznej, bądź w ramach własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni.

Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wsparcie może polegać na skierowaniu danej osoby przez powiatowy urząd pracy do pracy u przedsiębiorcy. W tej sytuacji pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia danej osoby przez okres do 18 miesięcy, zaś powiatowy urząd pracy do refundowania ze środków Funduszu Pracy przedsiębiorcy części wynagrodzenia przez pierwsze dwanaście miesięcy.

Ustawa powołuje do życia **Centra Integracji Społecznej**, w których osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, np. bezdomne lub uzależnione od alkoholu, będą mogły liczyć na zatrudnienie socjalne. Osoby te będą przebywały w centrach od 1 do 1,5 roku oraz będą otrzymywały pieniądze za wykonywaną pracę. W pierwszym miesiącu pracy wynagrodzenie będzie równe 40 proc. zasiłku dla bezrobotnych, a w okresie do jednego roku - 80 proc. zasiłku.

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁶, określa ona zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej, realizowanej przez instytucje rynku pracy. Instytucje te mają na celu wprowadzenie pełnego i produktywnego zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich, osiągnięcia wysokiej jakości pracy, wzmocnienia integracji oraz solidarności społecznej.

Według ustawy o **ochronie zdrowia psychicznego**⁷ ochronę tą zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ustawa przewiduje, że w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne. W świetle ustawy ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na:

1/ promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,

⁶ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz.1001).

⁷ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 1994r. Nr 111 poz. 535 z późn. zm.).

2/ zapewnianiu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,

3/ kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Uchwalona w dniu 24 kwietnia 2003 r. **ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie**⁸ jest ważnym aktem prawnym, wprowadzającym kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce.

Obszary, które reguluje ustawa to:

- prowadzenie działalności pożytku publicznego (działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego),
- uzyskiwanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane (warunki uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego),
- nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego,
- wolontariat.

Ustawa o **wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi**⁹ stanowi, że „organy władzy i administracji państwowej są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałaniu i usuwaniu następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy”¹⁰ (art. 11).

⁸ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2004r. o pożytku publicznym i wolontariacie (Dz. U. z 2003r. Nr 96 poz. 873).

⁹ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nowelizowana dnia 28 marca 2003r. (Dz. U. z 1984r. Nr 35 poz. 230 z późn. zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nowelizowana dnia 28 marca 2003r. (Dz. U. z 1984r. Nr 35 poz. 230 z późn. zm.).

Rozwiązywanie problemów alkoholowych zakłada, iż większość kompetencji i środków finansowych jest zlokalizowana na poziomie samorządów gmin, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Ustawodawca w art. 4[1] ust. 1 stanowi: „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań gminy”¹¹.

Ustawa o **rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych** ¹² dotyczy osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności. W sposób szczegółowy mówi o : poziomie i sposobie naliczania najniższego wynagrodzenia, określeniu osoby niepełnosprawnej bezrobotnej lub osoby niepełnosprawnej poszukującej pracy, organizacjach pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, poziomie przeciętnego wynagrodzenia, uczestnictwie w życiu społecznym osób niepełnosprawnych, sposobie obliczania wskaźnika zatrudnienia, warunkach pracy chronionej oraz możliwościach uzyskania statusu zakładu pracy chronionej i przystosowaniu stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej.

Głównym zadaniem strategii jest zintegrowanie, skoordynowanie i zespolenie działań w układzie funkcjonalnym wszystkich instytucji i podmiotów w Powiecie Bialskim wokół realizacji i osiągnięcia celów strategicznych.

Swoim zasięgiem strategia obejmuje Powiat Bialski (19 gmin), natomiast horyzont czasowy do realizacji zadań określony został do 2013 roku i podzielony jest na dwa etapy, co jest wynikiem przyjętych okresów programowania polityki regionalnej Unii Europejskiej.

Dokument opracowany został z uwzględnieniem wyników konsultacji społecznych przeprowadzonych w szczególności z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi. Wyniki przeprowadzonych konsultacji posłużyły zarówno do sformułowania diagnozy, jak i części programowej przyszłej polityki społecznej w Powiecie Bialskim do roku 2013.

¹¹ tamże.

¹² Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku (Dz. U. z dnia 09-X-1997 r., Nr. 123, poz. 776 z późn. Zmianami)

CZEŚĆ II

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ

1. Charakterystyka Powiatu Bialskiego

Powiat Bialski został utworzony w dniu 1 stycznia 1999 roku na podstawie ustawy o samorządzie powiatowym¹³ i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 roku¹⁴. Powiat Bialski obejmuje obszar o powierzchni 2 754 km² jest największym w województwie lubelskim i zamieszkuje w nim 118,396¹⁵ mieszkańców.

Położony jest w środkowo-wschodniej części Polski i sąsiaduje z powiatami grodzkimi: Biała Podlaska, Łosicki, Łukowski, Parczewski Radzyński, Siedlecki Siemiatycki, Włodawski. Powiat sąsiaduje z Białorusią.

Rys.1. Powiat Bialski na tle Polski.

Źródło: www.regioset.pl

W Powiecie Bialskim znajdują się następujące gminy: Gminy wiejskie - Biała Podlaska, Konstantynów, Drelów, Rossosz, Wisznice, Leśna Podlaska, Międzyrzec Podlaski, Tuczn,

¹³ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. Nr 91 poz. 578).

¹⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998r. (Dz. U. Nr 103 poz. 652).

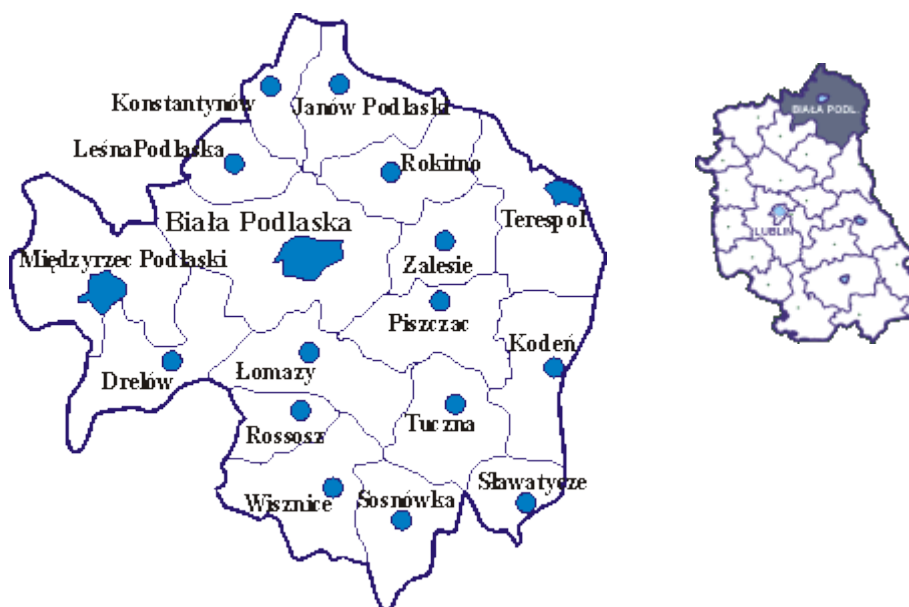
¹⁵ Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Rokitno, Łomazy, Kodeń, Terespol, Janów Podlaski, Zalesie, Sosnówka, Piszczac i Sławatycze oraz gminy miejskie: Międzyrzec Podlaski, Terespol.

Drogi dojazdowe krajowe: Granica Państwa (PL-D) > Świecko - Poznań - Konin - Warszawa - Siedlce - Terespol > Granica Państwa (PL-BY) i **województwie:** 811 - Sarnaki - Konstantynów - Biała Podlaska, 812 - Biała Podlaska - Wisznice - Włodawa - Chełm - Rejowiec – Krasnystaw.

W 19 gminach Powiatu Bialskiego (17 wiejskich i 2 miejskich – Międzyrzec Podlaski i Terespol) mieszka około 118,396 osób. Pod względem liczby ludności zajmuje 3 miejsce w województwie lubelskim (po powiecie lubelskim i puławskim). Na obszarze powiatu znajduje się 347 wsi w 328 sołectwach.

Rys. 2. Powiat Bialski i jego położenie w województwie lubelskim.

Źródło: www.Powiatbialski.lubelskie.pl

Stan dróg w powiecie jest analogiczny do sytuacji w Polsce i województwie. W Powiecie Bialskim długość dróg przedstawia się następująco:

drogi krajowe - 131,296 km,
 drogi wojewódzkie - 1.851,968 km,
 drogi powiatowe - 1.127,000 km,
 drogi gminne - 2.217,987 km .

Tabela 1. Komunikacja. Drogi i transport drogowy.

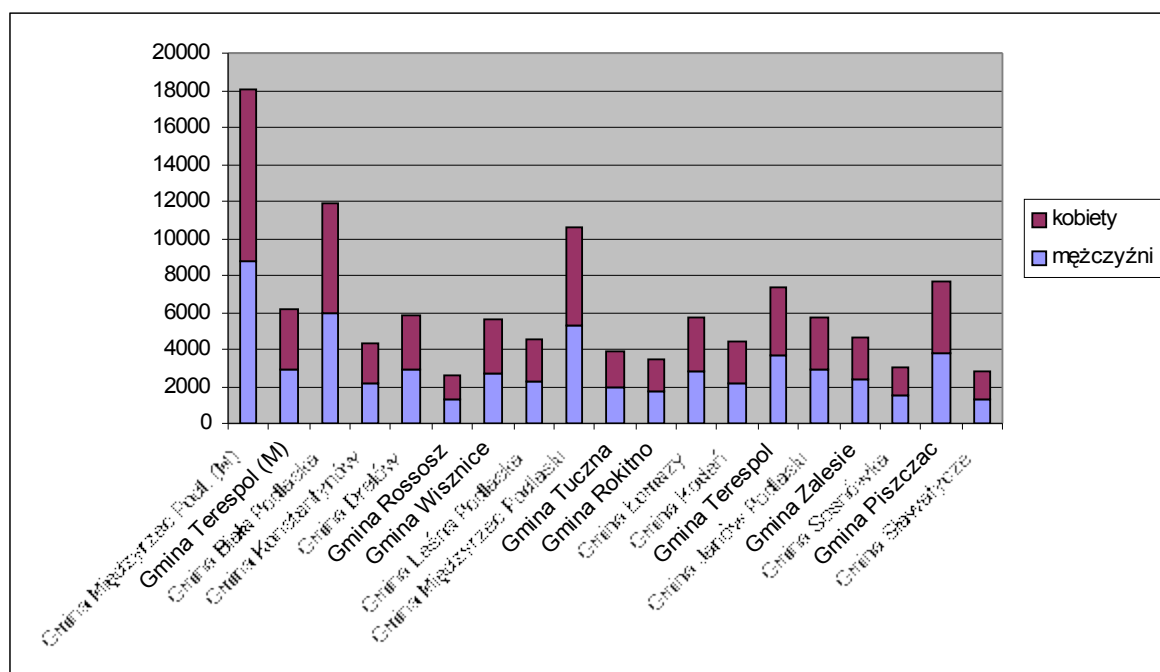
GMINA	Długość ogółem w km drogi gminne	W tym utwardzone	W tym nieutwardzone
Powiat Bialski	2 217 987	359 217	1 857,77
Gmina Międzyrzec Podlaski (M)	35,5	22,6	12,9
Gmina Terespol (M)	37	17	20
Gmina Biała Podlaska	257,68	57,59	200,09
Gmina Konstantynów	114	29	85
Gmina Drelów	94	12,7	81,3
Gmina Rossosz	112	2,7	109,3
Gmina Wisznice	118,6	24,3	93,3
Gmina Leśna Podlaska	125	9,1	115,9
Gmina Międzyrzec Podlaski	126	27	99
Gmina Tucznia	153,2	5,3	147,9
Gmina Rokitno	178,80	10,48	168,32
Gmina Łomazy	197	5,5	191,5
Gmina Kodeń	105,207	9,447	95,760
Gmina Terespol	97	36	61
Gmina Janów Podlaski	90	16	74
Gmina Zalesie	63	18	45
Gmina Sosnówka	81	12	69
Gmina Piszczac	108	35	73
Gmina Sławatycze	125	9,5	115,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

W strukturze ludności brak istotnych dysproporcji ilościowych między płciami, liczba kobiet wynosi 59 859, a liczba mężczyzn to 58 537 (Patrz Tab.2. i Wykres. 1), co w przeliczeniu na współczynnik feminizacji daje poziom 100 : 101, współczynnik ten nie odbiega od średniej w Polsce na terenach wiejskich (100 : 102).

Cały obszar jest słabo zaludniony. Stosunkowo dużą liczbę stanowią mieszkańcy gmin : Biała Podlaska i Międzyrzec Podlaski (zarówno gmina wiejska i miejska), jednak biorąc pod uwagę gęstość zaludnienia najwyższy wskaźnik posiadają gminy Konstantynów i Piszczac. Biorąc pod uwagę Powiat Bialski średnia gęstość zaludnienia tych terenów wynosi tylko 42 osoby na km², czyli jest ponad trzykrotnie słabsza niż średnia gęstość zaludnienia na obszarze Polski, która wynosi 124 osoby na km², a dwukrotnie mniejsza niż średnia gęstość zaludnienia (89 osób na km²) w województwie lubelskim.

WYKRES 1. Współczynnik feminizacji w Powiecie Bialskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

TABELA 2. Liczba ludności w gminach w powiecie bialskim.

Jednostka samorządu	Liczba ludności
---------------------	-----------------

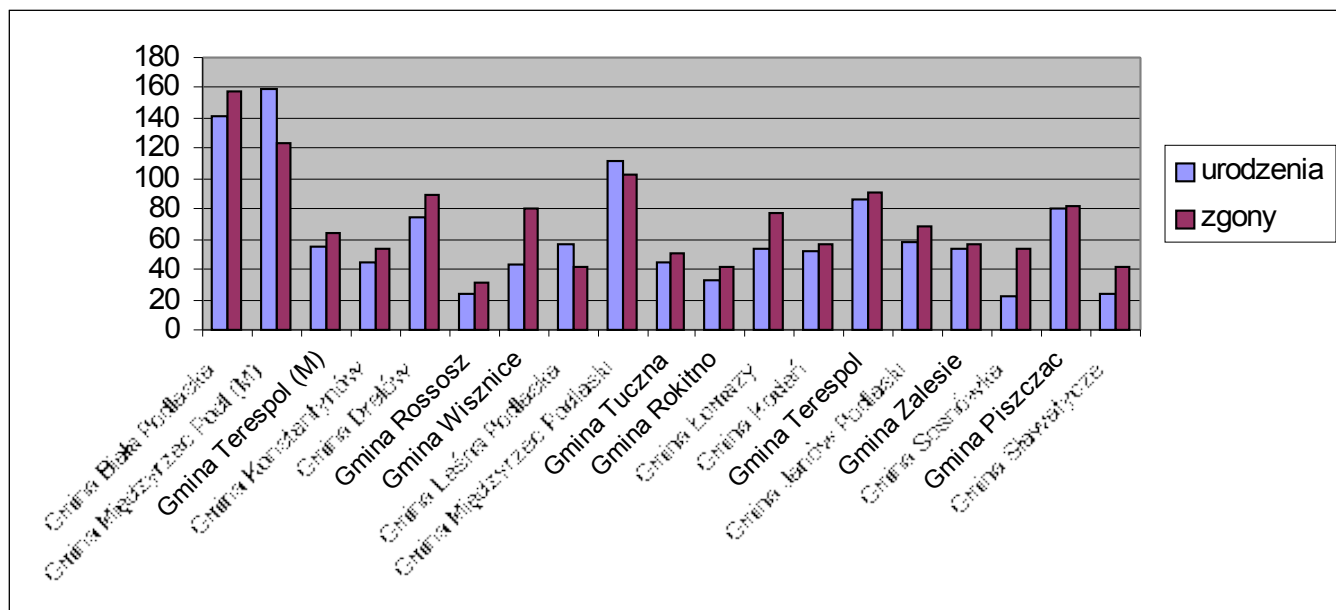
terytorialnego	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Na 1km ²
Powiat Bialski	58 537	59 859	118 396	42
Gmina Międzyrzec Podl. (M)	8759	9296	18055	878
Gmina Terespol (M)	2942	3186	6128	600
Gmina Biała Podlaska	5988	5952	11940	36,7
Gmina Konstantynów	2142	2158	4300	50
Gmina Drelów	2920	2951	5871	24,66
Gmina Rossosz	1281	1307	2588	34
Gmina Wisznice	2755	2824	5579	0,32
Gmina Leśna Podlaska	2278	2281	4559	4,56
Gmina Międzyrzec Podlaski	5317	5323	10640	2,45
Gmina Tucznia	1932	1968	3900	22,94
Gmina Rokitno	1702	1747	3449	25
Gmina Łomazy	2846	2881	5727	31
Gmina Kodeń	2150	2265	4415	29,37
Gmina Terespol	3625	3752	7377	2
Gmina Janów Podlaski	2874	2908	5782	43
Gmina Zalesie	2348	2281	4629	31
Gmina Sosnowka	1542	1502	3044	24
Gmina Piszczac	3790	3853	7643	45
Gmina Sławatycze	1346	1424	2770	38

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Wykorzystując dane statystyczne dotyczące przyrostu naturalnego i migracji (Patrz Tab. 3) możemy zauważyć tendencje związane z ubytkiem ludności zarówno wynikające z ujemnego przyrostu, jak i ujemnego salda migracji. W ramach prognoz demograficznych przygotowanych przez GUS dla powiatu prognozuje się dalszy spadek ludności, co w efekcie może także spowodować przyspieszonym procesem starzenia demograficznego ludności w powiecie.

Problem ujemnego przyrostu naturalnego wyraźnie możemy obserwować na wykresie nr 2, tylko w trzech gminach możemy zaobserwować nadwyżkę urodzeń nad zgonami. Są to gminy Międzyrzec Podlaski (gmina miejska i wiejska) i gmina Leśna Podlaska. W pozostałych gminach przyrost naturalny jest ujemny i dodatkowo połączony z ujemnym saldem migracji.

WYKRES 2.Urodzenia i zgony w Powiecie Bialskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

TABELA 3. Przyrost naturalny i migracje.

Jednostka samorządu terytorialnego	Urodzenia żywe ogółem (osoby)	Zgony ogółem (osoby)	Przyrost naturalny Na 1000 lud.	Saldo migracji
Powiat Bialski	1218	1362	-1,8	-187
Gmina Biała Podlaska	141	158	0	180

Gmina Międzyrzec Podl (M).	159	124	0,2	138
Gmina Terespol (M)	55	64	-0,15	-3
Gmina Konstantynów	45	54	0	5,17%
Gmina Drelów	75	89	-9	-30
Gmina Rossosz	24	31	-7	-8
Gmina Wisznice	43	81	-38	-6
Gmina Leśna Podlaska	57	42	15	
Gmina Międzyrzec Podlaski	112	102	10	17
Gmina Tuczn	45	50	-5	-46
Gmina Rokitno	32	41	-9	-18
Gmina Łomazy	53	78	-25	50
Gmina Kodeń	52	56	43	-27
Gmina Terespol	86	90	1,16	26
Gmina Janów Podlaski	58	69	-11	1
Gmina Zalesie	54	56	-2	-2
Gmina Sosnówka	23	53	0,0075	-53
Gmina Piszczac	80	82	-2	-21
Gmina Sławatycze	24	42	-18	-22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Struktura wieku ludności

Struktura wieku mieszkańców badanego obszaru stanowi istotny element świadczący o kondycji demograficznej ludności. Wśród ogółu mieszkańców 65,655 osób (55,5%) to ludność w wieku produkcyjnym. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi na całym obszarze 29 893 osoby, co stanowi 25,2% ogółu mieszkańców, natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi 22 836 osób, co stanowi 19,2% wszystkich mieszkańców obszaru (Patrz Tab.4).

Tabela 4. Struktura wieku ludności.

Jednostka samorządu terytorialnego	Liczba ludności w wieku:			Procent ludności w wieku produkcyjnym
	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym	
Powiat Bialski	29 893	65 655	22 836	55,5
Gmina Międzyrzec Podl. (M)	4448	11421	2186	12,1
Gmina Terespol (M)	1416	3821	891	62,35
Gmina Biała Podlaska	3108	7133	1699	60

Gmina Konstantynów	746	2355	1199	59
Gmina Drelów	1643	3215	1013	54,76
Gmina Rossosz	686	1369	533	52,9
Gmina Wisznice	1305	3188	1086	57,14
Gmina Leśna Podlaska	1337	2416	806	52,99
Gmina Międzyrzec Podlaski	3214	5604	1822	53
Gmina Tucznia	873	1889	1138	b.d.
Gmina Rokitno	885	1711	853	49,61
Gmina Łomazy	1365	2290	2072	40
Gmina Kodeń	1096	2369	950	53,66
Gmina Terespol	1858	3866	1653	52,4
Gmina Janów Podlaski	1410	3191	1166	55,19
Gmina Zalesie	1189	2555	888	55
Gmina Sosnówka	666	1568	810	26,6
Gmina Piszczac	2025	4270	1348	55,8
Gmina Sławatycze	623	1424	723	51,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Na każde 100 osób w wieku produkcyjnym zamieszkałych na terenie Powiatu Bialskiego przypada średnio 80,6 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Wskaźnik na obszarze całego województwa jest nieco niższy, gdyż wynosi 67,9. Struktura wiekowa ludności w Powiecie Bialskim jest obecnie w miarę korzystna. Notuje się wysoki odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, szczególnie w gminach Międzyrzec Podlaski (gmina wiejska i miejska). Istnieją jednak na terenie powiatu miejscowości, gdzie proces „starzenia się” ludności występuje już na poziomie pełnej starości demograficznej. Daje to bardzo niekorzystne prognozy na przyszłość zarówno ze względu na dodatkowe zadania jakimi zostaną obciążone placówki pomocowe i medyczne, jak i możliwości rozwojowe ludności pod względem demograficznym.

Rynek pracy.

Według danych ze Spisu Powszechnego z roku 2002 w Powiecie Bialskim osób pracujących było 12 922 osoby z czego z pracy najemnej utrzymuje się 47,4 % aktywnych zawodowo, na własny rachunek pracuje 29,6%, z pozostałych źródeł utrzymuje się 23%. W rolnictwie zatrudnionych jest 48,8%, w przemyśle i budownictwie 13,8%, a pozostali aktywni zawodowo pracują w usługach tj. 37,4%.

Na terenie Powiatu Bialskiego w 2002r. działało 5 422 podmiotów gospodarczych tj. 3,6% podmiotów województwa lubelskiego. Należy pamiętać, że podobnie jak całe województwo lubelskie, badany obszar cechuje się przewagą ludności zamieszkałej na wsiach, utrzymującej się z pracy we własnym gospodarstwie rolnym.

Stopa bezrobocia w powiecie bialskim jest na poziomie 18%, co przy poziomie stopy bezrobocia w województwie tj. 18,5% nie jest różnicującym. Strukturę bezrobocia w powiecie ukazuje Tabela 5. Zdecydowanie najwyższe bezrobocie odnotowujemy w gminie Międzyrzec Podlaski (gmina miejska) tj. 1914 osób, także gmina Biała Podlaska tj. 908 osób i Międzyrzec Podlaski (gmina wiejska) tj. 841 osób. Najniższe bezrobocie jest w gminach Sosnówka i Rokitno (Patrz Tab. 5). Kobiety stanowią odsetek nieco poniżej 50% bezrobotnych, natomiast absolwenci pozostający bez pracy w powiecie to 525 osób.

Bardzo niepokojącym zjawiskiem jest duża liczba bezrobotnych z długim okresem pozostawania bez pracy (patrz Tab. 6). Największą grupę stanowią osoby bez pracy powyżej 24 miesięcy – 3050 bezrobotnych, także pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy to duża grupa – 1385 osób. Tak więc w powiecie zdecydowanie istnieje zjawisko bezrobocia długookresowego, co w przypadku poszukiwania rozwiązań stanowi bardzo trudne wyzwanie.

Tabela 5. Struktura bezrobocia w gminach

Gmina	Bezrobotni ogółem	Bezrobotne kobiety	Bezrobotni absolwenci	Uprawnieni do zasiłku	Uprawnione kobiety do zasiłku	Bezrobotni zwolnieni z przyczyn zakładu pracy
Powiat Bialski	8711	4148	525	659	258	388
Gmina Międzyrzec Podl. (M)	1914	876	0	185	90	65
Gmina Terespol (M)	431	217	27	22	11	0
Gmina Biała Podlaska	908	440	43	82	40	89
Gmina Konstantynów	311	153	23	21	6	b.d.
Gmina Drelów	455	222	31	42	18	9
Gmina Rossosz	169	77	10	13	6	14
Gmina Wisznice	443	203	24	17	12	17
Gmina Leśna Podlaska	303	151	152	16	2	15

Gmina Międzyrzec Podlaski	841	383	47	64	b.d.	b.d.
Gmina Tuczna	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Rokitno	184	87	b.d.	8	3	b.d.
Gmina Łomazy	314	150	27	18	8	14
Gmina Kodeń	349	162	21	34	11	26
Gmina Terespol	476	264	33	28	13	34
Gmina Janów Podlaski	382	177	14	34	14	23
Gmina Zalesie	312	170	19	22	10	26
Gmina Sosnówka	150	63	11	3	1	4
Gmina Piszczac	558	268	33	40	13	45
Gmina Sławatycze	211	85	10	10	0	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Tabela 6. Staż bezrobocia w gminach.

Gmina	Staż bezrobocia do 1 miesiąca	Staż bezrobocia od 1 do 3 miesięcy	Staż bezrobocia od 3 do 6 miesięcy	Staż bezrobocia od 6 do 12 miesięcy	Staż bezrobocia od 12 do 24 miesięcy	Staż bezrobocia powyżej 24 miesięcy
Powiat Bialski	323	855	825	935	1385	3050
Gmina Międzyrzec Podl. (M)	79	168	234	237	295	901
Gmina Terespol (M)	0	75	0	59	70	41
Gmina Biała Podlaska	36	105	100	119	171	377
Gmina Konstantynów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Drelów	13	69	89	57	95	132
Gmina Rossosz	7	22	15	24	35	66
Gmina Wisznice	13	49	30	51	73	227
Gmina Leśna Podlaska	15	30	27	40	66	125
Gmina Międzyrzec Podlaski	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Tuczna	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina	9	17	16	29	42	71

Rokitno						
Gmina Łomazy	16	32	38	36	80	112
Gmina Kodeń	23	49	48	41	53	135
Gmina Terespol	18	65	47	62	99	185
Gmina Janów Podlaski	37	66	36	43	67	133
Gmina Zalesie	10	25	37	38	65	137
Gmina Sosnówka	3	12	15	15	38	67
Gmina Piszczac	36	60	73	67	95	227
Gmina Sławatycze	8	11	20	17	41	114

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Powyższa charakterystyka społeczno-demograficzna ludności zamieszkującej powiat bialski wskazuje na wiele niekorzystnych cech. Jedną z najważniejszych jest ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji, co w przełożeniu na prognozy demograficzne będzie objawiało się spadkiem liczby ludności i przyspieszonym procesem starzenia demograficznego. Kolejne obciążenia, takie jak długotrwałe bezrobocie i ubóstwo ukazują społeczność wymagającą zaspokojenia wielu potrzeb, co zarówno dla samorządu, jak i instytucji i organizacji pomocowych jest znaczącym i podstawowym zadaniem do realizacji w najbliższej przyszłości.

2. Infrastruktura społeczna Powiatu Bialskiego.

Na terenie Powiatu Bialskiego funkcjonuje 72 szkoły podstawowe i 27 gimnazjów podległych władzom gminnym, w których kształcą się 15732 uczniów oraz 26 przedszkoli, do których uczęszcza 1592 dzieci i 760 dzieci w wieku 6 lat. Powiat posiada także 6 liceów ogólnokształcących i 5 szkół średnich technicznych i zawodowych, a także 3 szkoły o profilu zasadniczym (Patrz. Tabele 7,8,9,10).

Na terenie powiatu funkcjonują filie szkół wyższych: w Leśnej Podlaskiej – filia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, w Międzyrzeczu Podlaskim – filia KUL.

Ogólną strukturę liczby uczniów w Powiecie Bialskim można uznać za niekorzystną. Bardzo ważne jest to, iż część młodzieży uczy się w szkołach średnich, które

dają możliwość dalszego kształcenia, jednak zbyt dużo młodych ludzi nadal uczęszcza do szkół zawodowych, chociaż konsekwentnie odsetek uczniów uczęszczających do tych szkół się zmniejsza. Dla tej grupy młodzieży istotne są profile nauczania, które zwiększają szanse na znalezienie pracy.

Młodzieży na poziomie ponad gimnazjalnym powiat oferuje kształcenie w wielu zawodach, jednak przeglądając dane dotyczące ilości bezrobotnych absolwentów (patrz Tab.5) to zdecydowanie brakuje miejsc pracy dla kończących szkoły lub też profile kształcenia nie są dostosowane do potrzeb na rynku pracy (Patrz Tabela 11.).

Tabela 7. Liczba przedszkoli

Jednostka samorządu terytorialnego	Przedszkola ogółem	Miejsca w przedszkolach	Dzieci 6-letnie w przedszkolach
Powiat Bielski	26	1592	760
Gmina Międzyrzec Podl. (M)	4	487	102
Gmina Terespol (M)	1	152	95
Gmina Biała Podlaska	0	0	0
Gmina Konstantynów	1	14	4
Gmina Drelów	1	38	20
Gmina Rossosz	1	25	25
Gmina Wisznice	1	80	47
Gmina Leśna Podlaska	1	54	28
Gmina Międzyrzec Podlaski	9 Klasy „0”	225	193
Gmina Tucza	1	50	28
Gmina Rokitno	0	0	0

Gmina Łomazy	1	15	0
Gmina Kodeń	1	71	25
Gmina Terespol	1	54	22
Gmina Janów Podlaski	1	135	48
Gmina Zalesie	0	0	0
Gmina Sosnówka	0	0	0
Gmina Piszczac	2	192	123
Gmina Sławatycze	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu

Tabela 8. Liczba szkół podstawowych

Jednostka samorządu terytorialnego	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba nauczycieli
Powiat Białski	72	10 713	569	1140
Gmina Międzyrzec Podl. (M)	2	1645 + 106 (od. Zerowy)	67+5	118
Gmina Terespol (M)	2	538	17	38
Gmina Biała Podlaska	12	1113	68	163
Gmina Konstantynów	2	421	20	41
Gmina Drelów	6	536	36	69
Gmina Rossosz	2	242	13	22
Gmina Wisznice	5	433	30	54
Gmina Leśna Podlaska	1	341	21	33
Gmina Międzyrzec Podlaski	9	1057	65	143
Gmina Tucznia	3	412	28	32
Gmina Rokitno	1	313	17	31
Gmina Łomazy	3	663	41	63

Gmina Kodeń	2	305	0	37
Gmina Terespol	3	493	22	49
Gmina Janów Podlaski	2	452	22	46
Gmina Zalesie	5	524	26	65
Gmina Sosnówka	4	236	18	35
Gmina Piszczac	7	684	41	82
Gmina Sławatycze	1	199	12	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Tabela 9. Liczba gimnazjów

Jednostka samorządu terytorialnego	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba nauczycieli
Powiat Bialski	27	5557	210	470
Gmina Międzyrzec Podl. (M)	1	955	34	63
Gmina Terespol (M)	2	365	3	22
Gmina Biała Podlaska	2	360	15	39
Gmina Konstantynów	1	245	10	23
Gmina Drelów	2	296	13	27
Gmina Rossosz	1	126	6	10
Gmina Wisznice	1	256	12	20
Gmina Leśna Podlaska	1	260	10	21
Gmina Międzyrzec Podlaski	3	484	22	40
Gmina Tuczná	1	126	6	10
Gmina Rokitno	1	158	6	16
Gmina Łomazy	1	274	10	17

Gmina Kodeń	1	185	0	18
Gmina Terespol	2	330	13	33
Gmina Janów Podlaski	1	257	9	19
Gmina Zalesie	1	201	8	17
Gmina Sosnówka	1	135	6	12
Gmina Piszczac	3	426	21	50
Gmina Sławatycze	1	118	6	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Tabela 10. Liczba szkół średnich

Szkoly	Liczba szkół			
	Zasadnicze zawodowe	Średnie techniczne i zawodowe	Licea ogólnokształcące	Policealne
Powiat Bialski	3	5	6	1
Gmina Międzyrzec Podl.(M)	1	2	1	1
Gmina Terespol (M)	0	0	1	0
Gmina Biała Podlaska	0	0	0	0
Gmina Konstantynów	0	0	0	0
Gmina Drelów	0	0	0	0
Gmina Rossosz	0	0	0	0
Gmina Wisznice	0	0	1	0
Gmina Leśna Podlaska	0	1 o trzech profilach	1 o dwóch profilach	0
Gmina Międzyrzec Podlaski	0	0	0	0
Gmina Tucznia	0	0	0	0
Gmina Rokitno	0	0	0	0

Gmina Łomazy	0	0	0	0
Gmina Kodeń	0	0	0	0
Gmina Terespol	1	1	1	0
Gmina Janów Podlaski	1	1	1	0
Gmina Zalesie	0	0	0	0
Gmina Sosnówka	0	0	0	0
Gmina Piszczac	0	0	0	0
Gmina Sławatycze	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

Tabela 11. Profile kształcenia a rynek pracy

Jednostka samorządu terytorialnego	Profile kształcenia	Zawody, na które jest zapotrzebowanie na rynku	Najczęściej występujące zawody wśród bezrobotnych
Powiat Biały			
Gmina Międzyrzec Podl.(M)	Technik informatyk Technik ekonomista Technik elektronik	Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	b.d.
Gmina Terespol (M)	b.d.	sprzedawca	Technik transportu kolejowego, bez zawodu
Gmina Biała Podlaska	b.d.	sprzedawca	technicy
Gmina Konstantynów	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Drelów	b.d.	księgowy, informatyk	krawcowa, murarz, tynkarz, ślusarz
Gmina Rossosz	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Wisznice	ogólnokształcący	sprzedawca, robotnik budowlany, kierowca C+E, pracownik biurowy, nauczyciel języka angielskiego, szwaczka, magazynier, murarz, kucharz	sprzedawca, kucharz, murarz, krawiec, ekonomista, technik mechaniczny, technik rolnik, robotnik gospodarczy, ślusarz, mechanik samochodów osobowych, robotnik budowlany,

			magazynier, pracownik biurowy
Gmina Leśna Podlaska	- technik technologii - technik agrobiznesu - liceum profilowane: ekonomiczno administracyjne oraz marketingu i zarządzania informacją	- sprzedawca - nauczyciel biologii - młodszy bibliotekarz - stażysta ds. unijnych	- sprzedawca - technik ogrodnik - technik rolnik - murarz - technik technologii żywności - mechanik pojazdów samochodowych - ekonomista - kucharz
Gmina Międzyrzec Podlaski	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Tucznia	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Rokitno	b.d.	b.d.	stolarz, krawcowa, kelner, blacharz-lakiernik, nauczyciel wych. fizycznego
Gmina Łomazy	podstawowy	praca fizyczna, sprzedawca	murarz, robotnik bud., mechanik
Gmina Kodeń	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Terespol	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Janów Podlaski	- Technikum odzieżowe - Technikum Mech. rolnictwa - Technikum Hodowca koni	brak	Brak zawodu – wykształcenie podstawowe
Gmina Zalesie	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Sosnówka	b.d.	dane z roku 2004 - specjalista ds. unijnych 2 miejsca - pomoc kuchenna 1 miejsce	b.d.
Gmina Piszczac	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Sławatycze	b.d.	b.d.	b.d.

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

W Powiecie Białskim znajduje się jeden szpital w Międzyrzeczu Podlaskim (Patrz: Tab.12), który jest odpowiedzialny za stworzenie zabezpieczenia medycznego dla powiatu. Mieszkańcy Powiatu Białskiego korzystają z usług świadczonych przez Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej. Dodatkowo całodobową opiekę medyczną zapewniają wyznaczone przychodnie i apteki.

Na terenie Powiatu Białskiego działa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w Białej Podlaskiej przy ul. Brzeskiej 41, które współpracuje z gminnymi ośrodkami pomocy społecznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest samodzielną jednostką organizacyjną wchodzącą w skład powiatowej administracji zespolonej. Centrum wykonuje zadania powiatu o charakterze ponadgminnym z zakresu pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, administracji rządowej, rehabilitacji zawodowej i społecznej, oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Realizuje koncepcję budowy systemu pomocy społecznej zgodną z zasadą pomocniczości, której celem jest skuteczne wspieranie aktywności i zaangażowania samych zainteresowanych osób i rodzin w przewyżnianiu trudnych sytuacji, których sami rozwiązać nie potrafią. Odbywa się to przy współudziale pracowników terenowych ośrodków pomocy społecznej, którzy związani są ze środowiskiem, gdzie skutki przemian społeczno-gospodarczych odczuwane są bardzo dotkliwie.

Infrastruktura pomocy społecznej w Powiecie Białskim przedstawia się następująco :

Dom Pomocy Społecznej w Kozuli (gmina Biała Podlaska) jest samodzielną jednostką powiatową przeznaczoną dla 200 osób przewlekle somatycznie chorych dorosłych i 30 niepełnosprawnych dzieci.

Dom jest placówką stacjonarną, zapewniającą całodobową opiekę i zaspokajającą potrzeby bytowe, edukacyjne, społeczne i religijne na poziomie obowiązującego standardu oraz umożliwiającą korzystanie ze świadczeń zdrowotnych przysługujących na podstawie odrębnych przepisów.

Celem Domu jest również przystosowanie dzieci niepełnosprawnych do życia w rodzinie i społeczeństwie.

Obiekt położony jest nad rzeką Klukówką. Do centrum miasta Dom dzieli 3 kilometry. Połączenie z miastem autobusem komunikacji miejskiej jest bardzo dobre. Takie położenie daje możliwość swobodnego, nieskrępowanego poruszania się wokół obiektu. Obszerne tereny zieleni, drzewa, woda, przyciągają z miasta młodzież i nie tylko, na wspólne ogniska, zabawy, kiermasze.

Mieszkańcy Domu włączają się do różnych imprez organizowanych przez MDK, co integruje Dom ze środowiskiem, a mieszkańcom daje większe poczucie własności, współorganizatora i gospodarza.

Zespół budynków funkcji podstawowej DPS został zlokalizowany w miejscu dawnej zabudowy gospodarczej obok zabytkowego dworku z połowy XIX wieku, który zgodnie z koncepcją zagospodarowania przeznaczony został na pobyt dzieci niepełnosprawnych.

Mieszkańcy korzystają ze 108 pomieszczeń w tym: 85 pokoi mieszkalnych jedno-, dwu- i trzyosobowych, dwóch podręcznych kuchenek na różnych kondygnacjach, sal dziennego pobytu, pracowni terapii zajęciowej, pokoju gościnnego, czytelnicy, pomieszczeń z księgozbiorem i czasopismami, pomieszczeń rehabilitacji i fizykoterapii, gabinetów pielęgniarstwa zabiegowego oraz kaplicy. Posiłki spożywają w 3 stołówkach, w tym jedna znajduje się w budynku dla dzieci.

Na pobyt dzieci niepełnosprawnych został przeznaczony XIX wieczny budynek estetycznie odrestaurowany. Jest to jednopiętrowy budynek składający się z dużych, przestrzennych pomieszczeń, które zagospodarowane zostały jako pokoje mieszkalne, sale dziennego pobytu, szkołę życia oraz sanitariaty dla dziewcząt i chłopców.

W Domu działają zespoły terapeutyczno - opiekuńcze, do zadań których należy określenie indywidualnych potrzeb mieszkańców, zakresu świadczonych im usług oraz realizacja omawianych planów.

Przy DPS w Kozuli działa Stowarzyszenie Wsparcia Społecznego „Stokrotka”.

Dom Pomocy Społecznej w Kostomłotach (gmina Kodeń) położony jest na terenach nadbużańskich. Placówka składa się z trzech budynków.

Budynek dwukondygnacyjny bez windy uniemożliwia mieszkańcom swobodne poruszanie się. Na parterze usytuowane są pokoje mieszkalne (5 szt.) dwu, trzy i pięcioosobowe, a także gabinet zabiegowy, pomieszczenie do rehabilitacji, sala terapii zajęciowej, kuchnia z zapleczem, jadalnia, łazienki z WC dla mieszkańców oraz aneks wycoczynkowy. Na pierwszym piętrze znajdują się pokoje mieszkalne (12 szt.) dwu, trzy i czteroosobowe, świetlica, kaplica, pokój pracownika socjalnego, pokój socjalny personelu, łazienki z WC, WC personelu, podręczne pomieszczenie do prania i suszenia oraz aneks wycoczynkowy. Dom dysponuje ciągnikiem schodowym przeznaczonym do transportu osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Na terenie placówki działają zespoły terapeutyczno – opiekuńcze, do zadań których należy określenie indywidualnych potrzeb mieszkańców oraz zakresu świadczonych im usług, opracowywanie i realizacja indywidualnych planów opieki.

Dom Pomocy Społecznej w Kostomłotach zapewnia całodobową opiekę oraz zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe, edukacyjne, społeczne i religijne na poziomie obowiązującego standardu. Obecnie w Domu trwają prace remontowe.

Dom Pomocy Społecznej w Konstancynie (gmina Konstancynów) sprawuje stacjonarną opiekę nad osobami z zaburzeniami psychicznymi. Zamieszkuje w nim 108 osób dorosłych, cierpiących na psychozy, demencje, zespoły psychoorganiczne, upośledzenia umysłowe i nerwice. Dom powstał w 1998 roku i jest jedyną tego typu placówką w powiecie.

Lokalizacja w malowniczej nadbużańskiej miejscowości Konstancynów dostarcza niebywałych atrakcyjnych walorów. Mieszkańcy mają w zasięgu ośrodek zdrowia, kościół, pocztę, liczne placówki handlowe, a ponadto w okresie letnim korzystają z uroków bogatego we florę i faunę szlaku nadbużańskiego.

Dom w Konstancynie zapewnia całodobową opiekę oraz zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe, edukacyjne, społeczne i religijne na poziomie obowiązującego standardu.

Mieszkańcy mieszkają w 52 pokojach 2 – osobowych i 4 jednoosobowych, wyposażonych w łazienkę, instalację przyzywową i zbiorczą antenę telewizyjną. Mają do dyspozycji stołówkę, gdzie otrzymują trzy posiłki w tym również dietetyczne. Istnieje również możliwość przygotowywania posiłków przez mieszkańców, korzystając z pomocy personelu opiekuńczego. Dla potrzeb mieszkańców Dom posiada kaplicę, bibliotekę z czytelnią, kawiarnię, kiosk z artykułami tj. słodycze, papierosy, kosmetyki, pracownie terapeutyczne. Stosownie do predyspozycji mieszkańców funkcjonuje pracownia rękodzieła artystycznego, malarstwa i robót w drewnie.

W Domu działają zespoły terapeutyczno - opiekuńcze, do zadań których należy określenie indywidualnych potrzeb mieszkańców oraz zakresu świadczonych im usług, opracowywanie i realizacja indywidualnych planów opieki.

Dom Pomocy Społecznej w Kodniu (gmina Kodeń). Koło Kodeńskie Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta zostało założone 22 lutego 1991 roku. Inicjatorem był ówczesny Proboszcz Parafii Kodeńskiej O. Karol Lipiński, który powołał grupę inicjatywną liczącą 19 osób. Na zebraniu założycielskim wybrano Zarząd Koła, Komisję Rewizyjną oraz Sąd Koleżeński.

W tym samym roku pozyskano obiekt "Pałac Placencja" kompletnie zdewastowany. Niezwłocznie przystąpiono do przeprowadzenia kapitalnego remontu i przystosowania obiektu na Dom Pomocy Społecznej dla kobiet w wieku starszym, wymagających stałej opieki. W miesiącu październiku przyjęto pierwszych podopiecznych. Jesienią 1992 roku zapadła decyzja o dobudowaniu drugiego skrzydła budynku. W 1995 roku zakończono rozbudowę Domu, który dysponuje 26 miejscami.

Dom jest placówką stacjonarną, przeznaczoną dla kobiet w podeszłym wieku, chorych, samotnych, ubogich, realizującą zasady etyki chrześcijańskiej oraz wskazania Św. Brata Alberta. Jednopiętrowy budynek mieszkalny okala park oraz ogród kwiatowy. W Domu zamieszkują kobiety wymagające całodobowej opieki i pielęgnacji ze strony osób drugich.

Dom zapewnia mieszkankom: potrzeby bytowe, usługi opiekuńcze, kontakt z kapłanem i odbywanie praktyk religijnych zgodnie z wyznaniem, możliwość korzystania z biblioteki publicznej, dostęp do kultury i rekreacji, możliwość porozumiewania się z rodziną i innymi osobami, pomoc w podstawowych czynnościach życiowych osobom, które samodzielnie nie są w stanie ich wykonywać itp.. Mieszkanki mają zapewnioną opiekę pielęgniarstwa i lekarską. W nagłych wypadkach pomocy udzielają lekarze z pogotowia ratunkowego.

Dom Dziecka w Komarnie jest placówką socjalizacyjną wykonującą zadania własne z zakresu pomocy społecznej, zapewniającą całodobową opiekę i wychowanie dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej, dla których nie znaleziono rodzinnej opieki zastępczej. Dom dysponuje 40 miejscami.

Miejscowość, w której znajduje się Dom Dziecka jest typowo rolnicza, w pobliżu znajdują się piękne lasy. Położenie miejsca sprzyja łatwemu dojazdowi do Konstantynowa jak i miasta Biała Podlaska. Z Komarna można kierować się na piesze i rowerowe wycieczki w kierunku Janowa Podlaskiego lub Serpelic.

Placówka jest usytuowana w budynku szkolnym. Budynek jest dwupiętrowy. Placówka posiada oddzielną klatkę schodową. Pokoje dla dzieci wyposażone są w niezbędne meble, biurka, łóżka, szafki, zabawki, wykładziny dywanowe. Dzieci korzystają z urządzeń radiowo – telewizyjnych, gospodarczych, rowerów itp..

Na terenie Domu odbywają się zajęcia akrobatyczne, sportowe, taneczne, teatralne, wędkarskie, plastyczne. Dzieci raz w tygodniu korzystają z basenu w Białej Podlaskiej. Na terenie Szkoły Podstawowej działa sekcja podnoszenia ciężarów, w której uczestniczą także dzieci z placówki. Przy Domu działa Stowarzyszenie Przyjaciół Domu Dziecka w Komarnie, które wspólnie z Domem organizuje wiele ciekawych imprez integracyjnych.

Placówka ponadto dzierżawi działkę, na której uprawiane są przez dzieci owoce i warzywa. Posiada także własny plac zabaw z zamontowanymi urządzeniami i boisko do gier sportowych.

Placówka w swoich zadaniach kładzie główny nacisk na zapewnienie dzieciom rodzinnej opieki. Wielu wychowanków Placówki zostało umieszczonych w rodzinach adopcyjnych, zastępczych bądź powróciło do własnych rodzin.

Mieszkanie usamodzielnienia działa jako Filia Domu Dziecka w Komarnie, zlokalizowane jest w miejscowości Szachy, w budynku dawnej szkoły podstawowej. Mieszkanie przeznaczone jest dla 12 osobowej grupy koedukacyjnej, która jest przygotowywana do samodzielnego życia. Opiekę na młodzieżą sprawuje 4 wychowawców. Pod opieką wychowawców młodzież uczy się prowadzić gospodarstwo domowe tj. przygotowuje posiłki, sprząta, robi pranie, uczestniczy w zakupach, wykonuje prace w ogrodzie, załatwia sprawy w urzędzie.

Rodzinny Dom w Żabcach pełni funkcję domu rodzinnego opartą na zasadach rodziny naturalnej. Zapewnia całodobową opiekę i wychowanie dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej, dla których nie znaleziono rodzinnej opieki zastępczej. W Domu tym przebywa 13 dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym.

Siedzibą Placówki jest wieś Żabce w gminie Międzyrzec Podlaski. Placówka mieści się w piętrowym budynku jednorodzinny. Pokoje dla dzieci wyposażone są w niezbędne meble, biurka, szafki itp..

Rodzinny Dom Dziecka Nr 1 oraz Nr 2 w Bohukałach zamieszkuje razem dwudziestu wychowanków. Dom zapewnia ciepłą, rodzinną i serdeczną atmosferę, zapewnia całodobową opiekę i wychowanie, stwarza dzieciom warunki rozwoju, zaspokaja potrzeby biopsychiczne oraz przygotowuje do samodzielnego życia.

W Domu podtrzymywane są tradycje rodzinne, religijne i narodowe. Wychowankowie aktywnie uczestniczą w różnego rodzaju uroczystościach i świętach. Biorą udział w treningach drużyny piłkarskiej. Mają zapewniony dostęp do instrumentów muzycznych, sprzętu sportowego i komputerowego oraz narzędzi do majsterkowania. W miarę możliwości i zdolności wychowankowie angażowani są do prac domowych oraz porządkowych w domu i na podwórku. Z dziećmi prowadzone są rozmowy na tematy związane z prawidłowym funkcjonowaniem w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej i społeczeństwie.

Warunki mieszkaniowe są dość dobre. Wychowankowie mieszkają w pokojach 2 – 3 osobowych, każdy dysponuje własnym łóżkiem, biurkiem, szafkami oraz przedmiotami codziennego użytku. Odzież i obuwie dokupywana jest sukcesywnie, w miarę potrzeb i możliwości. Dzieci otrzymują kieszonkowe.

Tabela 12. Ochrona zdrowia

Jednostka samorządu terytorialnego	Szpitale		Przychodnie i ośrodki zdrowia	Apteki
	Ilość szpitali	Ilość łóżek		
Powiat Bialski	1	120	24	26
Gmina Międzyrzec Podl. (M)	1	120	1	7
Gmina Terespol (M)	0	0	2	2
Gmina Biała Podlaska	0	0	1	1
Gmina Konstantynów	0	0	1	1
Gmina Drelów	0	0	2	1
Gmina Rossosz	0	0	1	1
Gmina Wisznice	0	0	1	2
Gmina Leśna Podlaska	0	0	1	1
Gmina Międzyrzec Podlaski	0	0	2	0
Gmina Tucznia	0	0	1	1
Gmina Rokitno	0	0	1	1
Gmina Łomazy	0	0	2	1
Gmina Kodeń	0	0	1	1
Gmina Terespol	0	0	2	0
Gmina Janów Podlaski	0	0	1	1
Gmina Zalesie	0	0	1	1
Gmina Sosnówka	0	0	1	1
Gmina Piszczac	0	0	1	2
Gmina Sławatycze	0	0	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatu.

CZĘŚĆ III

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE BIALSKIM

Przemiany społeczne zachodzące w Polsce w latach dziewięćdziesiątych związane z transformacją sprawiły, że oprócz aspektów pozytywnych przyniosły wiele zjawisk niepokojących, rodzących różnorodne problemy. Najtrudniejszym problemem państwa jest obecnie problem ubóstwa i bezrobocia.

Sytuacja społeczna powiatu jest odzwierciedleniem sytuacji całego województwa lubelskiego, która jest typowa dla tzw. ściany wschodniej, „przejawiająca się w niedoinwestowaniu infrastrukturalnym, nieefektywnej strukturze gospodarki decydującej o jej niskiej konkurencyjności, niskich dochodach mieszkańców, depopulacji i niskiej jakości zasobów ludzkich. Brak warunków dla wyzwalań inicjatyw i przedsiębiorczości sił lokalnych i regionalnych powoduje powstawanie zagrożeń w postaci gospodarczej i społecznej marginalizacji regionu, który jest w małym stopniu podatny na

restrukturyzację¹⁶. Towarzyszący okresowej transformacji głęboki kryzys gospodarczy spowodował, że pojawiły się nowe zjawiska społeczne tj. bezrobocie. Pojawienie się bezrobocia w rodzinach oznacza nie tylko utratę jedyne go czasem źródła dochodu stanowiącego podstawę egzystencji, lecz prowadzi również do utraty bezpieczeństwa socjalnego.

Utracony dochód musi być czymś zrekompensowany, dlatego zwiększa się gwałtownie liczba rodzin żyjących ze świadczeń społecznych, w tym z zasiłku dla bezrobotnych oraz zasiłków z pomocy społecznej. Liczba korzystających z pomocy instytucjonalnej z roku na rok jest coraz większa .

Najczęstszymi przyczynami udzielania pomocy osobom korzystającym z OPS-ów i PCPR są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, długotrwała choroba. Pomoc udzielana jest w sytuacji potrzeby ochrony macierzyństwa, alkoholizmu, sieroctwa, bezdomności, narkomanii, jak również w osobom z trudnościami w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego. W Powiecie Bialskim w latach 2000-2003 liczba osób korzystających z pomocy instytucjonalnej wzrasta o kilkaset osób rocznie. Jest to wynikiem zmieniającej się sytuacji społecznej związanej ze zjawiskiem bezrobocia, niskimi płacami, dorywczym zatrudnieniem, wysokimi cenami zakupu dóbr konsumpcyjnych. Największą grupę klientów stanowią osoby korzystające z pomocy społecznej w wyniku ubóstwa i bezrobocia.

Przeprowadzone badania jakościowe wykazują, że ubóstwo w Polsce jest dynamicznym procesem, powiększającym dystans pomiędzy różnymi kategoriami struktury społecznej tj. mieszkańcami miast i wsi, wykwalifikowanymi pracownikami umysłowymi i robotnikami, dobrze opłacaną kadrą kierowniczą i pracownikami lokującymi się w sferze niskich płac. Współczesne ubóstwo koncentruje się w budynkach komunalnych i starych kamienicach, nieobce jest na obszarach wiejskich. Dotyka ludzi starych, chorych i samotnych, posiadających niskie dochody, ludzi w wieku produkcyjnym wypchniętych z rynku pracy oraz młodych niemających możliwości podjęcia pracy. Bardzo dużą grupę klientów pomocy społecznej stanowią osoby niepełnosprawne i długotrwale chore. Odbiór osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym jest często negatywny. Są to osoby izolowane, mające ogromne problemy ze znalezieniem pracy, z podjęciem nauki, z załatwieniem różnych spraw (bariery architektoniczne). Kłopoty finansowe gospodarstw z osobą niepełnosprawną powodują, że większość z nich zmuszona jest do ograniczania

¹⁶ Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego (projekt po konsultacjach 24.11.2004r.), str. 4.

wydatków na wypoczynek, kulturę, podstawowe leki, leczenie, a także sprzęt rehabilitacyjny.

Poniższe zestawienie potwierdza założenia ustawy o pomocy społecznej, która wyznacza ubóstwo jako główny powód przyznawania pomocy i tak też jest wśród klientów objętych pomocą w Powiecie Bialskim, 2586 rodzin otrzymało wsparcie z powodu ubóstwa w roku 2004 (Patrz Tab. 13).

Podstawą przyznania pomocy z powodu ubóstwa jest nieprzekroczone kryterium dochodowe. Możemy wnioskować, że ubóstwo wynika z kolejnego najczęściej występującego powodu, jakim jest bezrobocie, co stanowiło 2441 rodzin. Przyczyny udzielania świadczeń pomocy społecznej w praktyce zwykle układają się w pewne związki przyczynowe. Rzadko dana przyczyna jest jedynym powodem przyznania pomocy, najczęściej przyczyny te nakładają się na siebie, tak więc także bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych jest podstawową przyczyną udzielanej pomocy (2103 rodzin).

Przyczyny przyznawania świadczeń to także: niepełnosprawność (1030 rodzin) oraz długotrwała choroba (1197 rodzin) Jednak, gdy bierzemy pod uwagę liczbę osób w rodzinie to na jednej z pierwszych pozycji przyczyn przyznawania pomocy jest wielodzietność i rodziny niepełne, niewątpliwie w rodzinach tych kolejną poważną przyczyną przyznawania pomocy jest ubóstwo.

Także pozostałe przyczyny są ze sobą sprzężone, i tak niepełnosprawności towarzyszy najczęściej długotrwała choroba, a podeszłemu wiekowi zarówno niepełnosprawność, jak i długotrwałe choroby. Problem alkoholizmu i narkomanii w badanej zbiorowości schodzi jakby na plan dalszy, choć w całości populacji omawianego rejonu zaznacza się on znacznie silniej.

Tabela 13. Powody przyznawania świadczeń pomocy społecznej.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin korzystających z pomocy		
	2003	2004	Razem
Ubóstwo	2455	2586	5041
Sieroctwo	20	21	41
Bezdomność	10	16	26
Potrzeba ochrony macierzyństwa	626	554	1180
Bezrobocie	2707	2441	5148
Niepełnosprawność	1458	1030	2488

Długotrwała choroba	1341	1197	2538
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	2464	2103	4567
Alkoholizm	635	621	1256
Narkomania	4	4	8
Trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	42	37	79
Razem	11762	10610	22372

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania PCPR.

1. Ubóstwo

Pojęcie ubóstwa w świadomości społecznej oznacza brak dostatecznych środków materialnych do życia i pojmowane jest także jako bieda oraz niedostatek. Ubóstwo określa się także jako stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” kryje się poza wyżywieniem, którego niezbędności nikt nie kwestionuje takie potrzeby jak: ubranie, mieszkanie, zachowanie zdrowia, uzyskanie wykształcenia, uczestniczenie w świadczeniach kulturalnych. Wśród przyczyn ubóstwa możemy wymienić :

- bezrobocie
- zbyt niskie dochody
- niezaradność życiowa
- uzależnienie od alkoholu lub narkotyków

Ubóstwo należy do tych problemów społecznych, w których rozwiązaniu podstawowa rola należy do administracji rządowej i prowadzonej przez nią polityki gospodarczej, zatrudnienia oraz polityki socjalnej. Dotychczasowe rozwiązania prawne i instytucjonalne

przyjęte w Polsce, pomimo dużych nakładów, nie rozwiązały problemu, a nawet nie pozwoliły na zmniejszenie skali zjawiska. Ubóstwo obejmuje w szczególności rodziny wielodzietne, niepełne, dotknięte bezrobociem, niepełnosprawnością. Skutkami ubóstwa jest dezorganizacja rodziny, niedożywienie, zaniedbanie warunków mieszkaniowych, patologie, a dzieci w sposób najbardziej dotkliwy odczuwają wymienione skutki.

Na terenie Powiatu Bialskiego obserwujemy wzrost zjawiska ubóstwa (Patrz Tabela 13.), dla potrzeb pomocy społecznej – nowelizacją ustawy o pomocy społecznej z 1996r.- wprowadzono nowy sposób ustalania progu ubóstwa, stwarzając tzw. kryterium dochodowe. Warunkuje ono prawo do części świadczeń (głównie pieniężnych). Liczba rodzin spełniających to kryterium w ostatnim okresie wzrastała systematycznie – od 2455 rodzin w roku 2003 do 2586 w 2004 r..

Pomoc dla rodzin dotkniętych tym problemem polega na działaniach doraźnych (świadczenia pieniężne, np. zasiłki celowe) i długofalowych, zmierzających do usunięcia przyczyn ubóstwa. Do najważniejszych przyczyn ubóstwa w powiecie należy bezrobocie. Ubóstwo jest zazwyczaj jednym z wielu powodów udzielenia świadczeń. Problemy, z jakimi zgłaszają się osoby to również, przemoc domowa, problemy opiekuńczo-wychowawcze, uzależnienia.

Działania zmierzające do ograniczenia zjawiska ubóstwa należy prowadzić wieloaspektowo, z wzajemną współpracą instytucji i organizacji pozarządowych. Bardzo istotnym jest rozbudzenie aktywności osób i rodzin dotkniętych problemem poprzez zainteresowanie ich zdobyciu nowych kwalifikacji, uruchomieniu własnej przedsiębiorczości, walką z patologiami i wzmocnienie roli rodziny. Niezbędne jest także wpłynięcie na zmianę świadomości całej społeczności lokalnej i podjęcie działań aktywizujących.

2. Bezrobocie

Jednym z istotnych niekorzystnych zjawisk towarzyszących procesowi transformacji gospodarczej Polski było pojawienie się zjawiska bezrobocia. Bezrobocie jest zjawiskiem złożonym o wymiarze ekonomicznym i społecznym, a jego konsekwencje są odczuwane przez jednostki, ich rodziny i całe społeczeństwo. Jako bezrobotną zaczęto traktować osobę, która jest zdolna do pracy, chce pracować, ale z powodów od niej niezależnych nie może znaleźć zatrudnienia. Bezczynność jest w tym przypadku wymuszona przez brak

zatrudnienia”¹⁷. Ryzyko utraty pracy wiąże się cechami indywidualnymi; nie tylko społeczno-demograficznymi (wykształcenie, wiek, płeć), ale także psychologicznymi, które postrzegane są zazwyczaj wyłącznie jako efekty utraty pracy, takimi jak alkoholizm, skłonność do łamania prawa, depresja, obniżona wola życia, niezadowolenie z życia, pesymizm. Zła kondycja psychiczna, uzależnienia i anomia (zachowania niezgodne z normami społecznymi) zwiększają zagrożenie bezrobociem, a utrata pracy nasilać może jedynie te negatywne symptomy, zmniejszając tym samym szanse na jej odzyskanie, zwiększając ryzyko długotrwałego bezrobocia.

Bezrobocie jest poważnym problemem dla wielu osób i rodzin zamieszkujących Powiat Bialski, skalę bezrobocia odzwierciedlają dane pochodzące z Powiatowego Urzędu Pracy, tak więc stan na 31.12.2004 ukazuje:

Bezrobotni ogółem –	8516
Bezrobotne kobiety –	4090
Uprawnieni do zasiłku –	616

Na terenie Powiatu Bialskiego niepokojący jest problem bezrobocia wśród kobiet, mają one zdecydowanie mniejsze szanse na znalezienie pracy. Inny poważny problem lokalnego rynku pracy stanowią bezrobotni pochodzący z gmin typowo wiejskich, a wśród nich to młodzież w wieku 18-24 lata. Do najważniejszych aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu można w szczególności zaliczyć: szkolenia bezrobotnych, prace interwencyjne, roboty publiczne oraz pożyczki na uruchomienie działalności gospodarczej, zaś do pasywnych form przeciwdziałania bezrobociu należą: zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki przedemerytalne oraz świadczenia przedemerytalne.

Ze względu na czas pozostawania bez pracy można stwierdzić, że bardzo dużą grupę stanowią osoby w przedziale czasowym pow. 24 miesięcy. Wysoki poziom chronicznego bezrobocia jest bardzo niekorzystny, gdyż wydłużający się czas pozostawania bez pracy powoduje utratę motywacji do poszukiwania pracy, izolację społeczną, a w konsekwencji w znacznym stopniu zmniejsza szanse na znalezienie pracy.

Zjawiska te powodują, że sukcesywnie wzrasta liczba osób, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Systematycznie rosnące bezrobocie jest zjawiskiem szczególnie niepokojącym, ma bezpośredni wpływ na poziom bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców. Społeczne konsekwencje bezrobocia wyrażają się w strachu

¹⁷ Encyklopedia socjologii, pr. zb. pod red. A. Kodej, K. Kosęła, Oficyna Naukowa, Warszawa 1998, s. 66.

zatrudnionego przed utratą pracy oraz obniżeniem poziomu bezpieczeństwa socjalnego osób pozbawionych pracy. Bezrobotny powoli traci zasoby materialne, nie ma pieniędzy na porządne ubranie czy na komunikację. Stopniowo w jego życiu pojawia się poczucie zbędności, wyłania się więc grupa ludzi marginalizowanych i trwale wykluczonych z uczestnictwa w życiu społecznym. Grupa ta wyzwała nowe, negatywne zjawiska w postaci patologii społecznych. Skutki społeczne pojawiają się w postaci: pogorszenia standardu życia, zagrożenia egzystencji, zagrożenia w sferze psychicznej jednostki, zakłócenia w życiu rodzinnym, szkód moralno-etycznych, powstaniu patologii społecznych, napięć i konfliktów społecznych. Brak zatrudnienia nie pozwala wielu rodzinom i osobom na zaspokojenie podstawowych potrzeb niezbędnych do ich samodzielnej egzystencji. Jest to też przyczyną zjawisk dysfunkcyjnych w rodzinach i źródłem wszelkiego typu patologii.

Kolejnym problemem jest bezrobocie wśród osób niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne stanowią w Polsce bardzo liczną społeczność. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosiła 5456,7 tys., co stanowiło 14,3% ogółu ludności kraju. Oznacza to, że co 7 mieszkańców Polski był osobą niepełnosprawną.

Jedną z przyczyn niskiej aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych może być fakt, że część z nich stała się niepełnosprawnymi prawnie (uzyskując uprawnienie do renty z tytułu niezdolności do pracy) traktując to o jako alternatywę dla utraconej pracy. Fakt ten może wpłynąć na obniżenie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w porównaniu z innymi krajami. Biorąc pod uwagę skalę angażowanych środków w systemie pomocy niepełnosprawnym, w Polsce dominuje element kompensacyjny. Niemal 95% wszystkich wydatków na pomoc dla niepełnosprawnych stanowią świadczenia pieniężne. Główną część systemu stanowią renty, na które przeznaczają się ponad 75% wszystkich wydatków związanych z niepełnosprawnością. Znaczne środki (około 15% wydatków na renty z tytułu niezdolności do pracy ogółem) pochłaniają także renty wypadkowe oraz renty z tytułu chorób zawodowych. Na aktywizację zawodową oraz – szczególnie ważną dla osób o największym stopniu upośledzenia zdolności do pracy – pomoc rzeczową przeznaczają się zaledwie 5% wydatków ogółem¹⁸. Kompensacja niepełnosprawności świadczeniami pieniężnymi sprawia, że gro osób niepełnosprawnych nie podejmuje zatrudnienia z powodów czysto ekonomicznych.

¹⁸ Raport Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Racjonalizacja wydatków społecznych. Zielona księga, październik 2003.

3. Niepełnosprawność - Społeczne skutki niepełnosprawności.

Niepełnosprawność uderza najbardziej w finansową i emocjonalną stronę rodziny. Rodzina w takiej sytuacji wymaga zwłaszcza nieinstytucjonalnych form pomocy, maksymalnie zindywidualizowanych i dostosowanych do jej potrzeb. Wzmocnienia wymaga sama rodzina, bo ona zapewnia najwszechstronniej i w sposób ciągły możliwości poznawania uczucia miłości, potrzeb wolności, religijności. To rodzina, niezależnie od charakteru dokonujących się zmian w życiu społecznym, z natury broni godności oraz podmiotowości prawnej swych członków. W zetknięciu z niepełnosprawnością jednego ze swych członków, w rodzinie musi dokonać się ogromny proces, którego zasadniczymi elementami są osobista przemiana oraz właściwa reakcja grupy podstawowej. Szczególnie trudna sytuacja narasta w rodzinie wychowującej nieletnie dziecko. Często rodzice po uzyskaniu informacji, że ich dziecko jest niepełnosprawne, przeżywają bardzo silnie negatywne emocje. W rezultacie ulegają zakłóceniu (czasami bardzo poważnemu) relacje między członkami rodziny, szczególnie zaś między małżonkami oraz między rodzicami a niepełnosprawnym dzieckiem.

Problemem osób niepełnosprawnych są trudności w uczestniczeniu w życiu społecznym, zawodowym, kulturalnym a przede wszystkim edukacyjnym – dostępnym dla każdego mieszkańca. Osoby niepełnosprawne są zdecydowanie gorzej wykształcone, co wynika z barier architektonicznych w szkołach, barier w komunikowaniu się z resztą środowiska, problemów związanych z dojazdem do miejsca kształcenia, wyposażeniem w sprzęt rehabilitacyjny oraz pomoce dydaktyczne, a przede wszystkim z barier psychologicznych. Ludzie niepełnosprawni są marginalizowani, a w ich świadomości wytwarza się norma społecznego wykluczenia. Osoby niepełnosprawne odczuwają brak zainteresowania nimi w społeczeństwie. Najczęściej z wyjątkiem najbliższej rodziny, kontaktują się z nimi pracownicy służby zdrowia, pracownicy ośrodków pomocy społecznej i dalsza rodzina. Tylko nieliczna grupa ma regularne kontakty sąsiedzkie i przyjacielskie oraz niewielki odsetek osób niepełnosprawnych należy do organizacji, stowarzyszeń i fundacji działających na ich rzecz. Większość osób niepełnosprawnych spędza czas wolny biernie, rzadko korzysta z życia kulturalnego i sportowego.

Podstawowymi problemami osób niepełnosprawnych w powiecie białskim są:

- likwidacja barier architektonicznych,
- niedostateczne zaopatrzenie chorych w sprzęt ortopedyczny i rehabilitacyjny,

- mało rozpowszechniona i niedoceniana potrzeba stosowania, odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, udogodnień technicznych w domu chorego,
- brak miejsc pracy dla niepełnosprawnych.

W zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej dla osób niepełnosprawnych. Środki z PFRON wykorzystywane są przez PCPR na:

I. Rehabilitację zawodową:

1. Zwrot kosztów poniesionych z zawiązku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, stosownie do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności oraz kosztów rozpoznania przez służby medyczne tych potrzeb.
2. Pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej.
3. Dofinansowanie oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej lub rolniczej.

II. Rehabilitację społeczną:

1. Dofinansowanie utworzenia i bieżącej działalności warsztatów terapii zajęciowej.
2. Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.
3. Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.
4. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów.
5. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.
6. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych na stanowiskach pracy utworzonych przez PFRON

Obserwacje pracowników PCPR pozwalają stwierdzić, że sytuacja tej grupy osób jest bardzo trudna. Problemy osób niepełnosprawnych wiążą się głównie z ograniczonymi możliwościami protezowania i zakupu sprzętu ułatwiającego komunikowanie się i samoobsługę, kosztowną i trudno dostępną rehabilitacją. Dużym problemem są także bariery architektoniczne w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej jak i w budynkach użyteczności publicznej. Bariery te nie tylko utrudniają, ale niekiedy wręcz uniemożliwiają uczestnictwo w normalnym życiu. Nie bez znaczenia jest również problematyka edukacji osób niepełnosprawnych od chwili urodzenia do ukończenia nauki w ramach posiadanych predyspozycji i możliwości. Na tej płaszczyźnie widać niedoinwestowanie poradni specjalistycznych i specjalnych ośrodków szkolno - wychowawczych. Niepełnosprawni spotykają się również z problemami psychologicznymi i społecznymi, które wiążą się z trudnościami akceptacji samego siebie i swoich schorzeń oraz z brakiem zrozumienia ze strony ludzi zdrowych.

PCPR realizuje zadania, które związane są m. in. ze środowiskiem osób niepełnosprawnych, a ściślej z rehabilitacją społeczną poprzez uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, turnusach rehabilitacyjnych oraz działaniach zmierzających do ograniczenia barier architektonicznych i w komunikowaniu się. Tworzenie takich warunków lokalnych, które umożliwią osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym takie samo jak osobom sprawnym, jest podstawą wszelkich działań kierowanych do tej grupy ludzi. Osoby niepełnosprawne napotykać w swoim życiu na różne bariery: architektoniczne, społeczne i psychiczne. Działania podejmowane zwłaszcza w sferach usuwania barier społecznych i psychicznych przyczyniają się do wydobycia istniejących możliwości prowadzenia samodzielnego życia. Osoby niepełnosprawne nie tylko zmagają się w swoim życiu z ograniczeniami spowodowanymi niesprawnością, ale też muszą przełamywać negatywne stereotypy w społecznym odbiorze tych osób. Dotyczy to także rodzin osób niepełnosprawnych, zwłaszcza w aspekcie akceptacji niepełnosprawności bliskich osób. Pokonywanie społecznych i psychicznych skutków niepełnosprawności z pewnością ograniczają osiągnięcie optymalnego poziomu życia przez osoby niepełnosprawne.

Działania podejmowane na rzecz rodzin, w których żyją osoby niepełnosprawne powinny być zróżnicowane. Inne są bowiem potrzeby samotnych osób niepełnosprawnych niż potrzeby rodzin wieloosobowych opiekujących się niepełnosprawnym członkiem rodziny. Odmiennej form wsparcia i pomocy oczekują rodzice niepełnosprawnych dzieci,

i tak dla tych rodzin bardzo ważnym problemem jest umożliwienie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej, posiadającej specjalne potrzeby edukacyjne, kształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym, które stanowi ich życiową szansę na usamodzielnienie się.

Na terenie powiatu realizowane są następujące formy kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej:

1. nauczanie integracyjne:

— oddziały integracyjne w szkołach ogólnodostępnych,

— pojedynczy uczniowie niepełnosprawni w klasach ogólnodostępnych,

2. nauczanie specjalne,

3. nauczanie indywidualne

Obowiązek szkolny niepełnosprawne dzieci z Powiatu Bialskiego realizują poprzez naukę w klasach integracyjnych w następujących placówkach:

- Szkole Podstawowej nr 3 w Międzyrzeczu Podlaskim,
- Szkole Podstawowej im. Adama Mickiewicza w Konstantynowie,
- Szkole Podstawowej im. Tadeusza Kościuszki w Łomazach,
- Szkole Podstawowej im. Kornela Makuszyńskiego w Piszczacu,
- Szkole Podstawowej w Wólce Dobryńskiej,
- Ośrodka Szkolno-Wychowawczym w Żalutyniu.

Obecnie w roku 2004/05 funkcjonuje 11 klas integracyjnych, w których uczy się 44 uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego wydanymi przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną. Na terenie Powiatu Bialskiego takie poradnie funkcjonują w Wisznicach, Terespolu i Międzyrzeczu Podlaskim.

Nauczanie specjalne dla dzieci z Powiatu Bialskiego prowadzone jest także w Zespole Szkół Specjalnych w Białej Podlaskiej przy ulicy Waryńskiego [3. W skład zespołu wchodzi:](#)

- Szkoła Podstawowa Specjalna
- Publiczne Gimnazjum Specjalne.

Kształcenie w szkole podstawowej trwa 6 lat, zaś w gimnazjum 3 lata. Każdy etap edukacyjny może być wydłużony przynajmniej o jeden rok. Zespół prowadzi zajęcia dydaktyczno-wychowawcze, rewalidacyjne i profilaktyczne opierając się na zasadach

pedagogiki specjalnej, dostosowując każdorazowo działania do możliwości ucznia niepełnosprawnego. 230 uczniów niepełnosprawnych, którzy uczęszczają do Zespołu mają tu zapewnioną edukację, w trakcie której dostosowuje się treści, metody i organizację [procesu nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów](#). Zapewne w celu ułatwienia niepełnosprawnym absolwentom startu w życiu społeczno-zawodowym, nie używa się w nazwie szkoły umieszczonej na pieczęciach wystawianych w legitymacji szkolnej i w świadectwach określenia „specjalna”. Słowo to pomija się również w nazwach umieszczonych na tablicach oraz na sztandarze Zespołu .

Kształceniem indywidualnym objętych jest 129 uczniów, w tym:

- w szkole podstawowej 84
- gimnazjalnej 39
- ponadgimnazjalnej 6

Obecnie funkcjonuje system orzekania o niepełnosprawności podzielony na dwie grupy, tj. orzekania dla celów rentowych i pozarentowych, gdzie występują stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki.

Powiatowy Zespół Orzekania o Niepełnosprawności mieści się w Białej Podlaskiej i na mocy uzyskanych decyzji osoby niepełnosprawne mogą: uzyskać ulgi i świadczenia pieniężne min.: uzyskanie odpowiedniego zatrudnienia, szkolenia, uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji /korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych/, wydanie karty parkingowej, świadczenia pieniężne z pomocy społecznej – zasiłek stały i pielęgnacyjny . W latach 2003 i 2004 wydano następującą liczbę orzeczeń:

Rok 2003

Orzeczenia	1065
miasto	386
powiat	679

<u>do 16 roku</u>	<u>589</u>
miasto	191
powiat	398

Rok 2004

Orzeczenia	945
Miasto	422
Powiat	523

<u>do 16 roku</u>	<u>370</u>
miasto	101
powiat	299

Pomimo mniejszej liczby wydanych orzeczeń problemy osób niepełnosprawnych nadal stanowią poważne zadania dla powiatu (Patrz: Tabela 14). Sytuacja socjalno-bytowa osób niepełnosprawnych jest trudna, spowodowane jest to m.in. koniecznością ponoszenia kosztów leczenia i braku możliwości zdobycia dodatkowych źródeł utrzymania dlatego też liczba osób niepełnosprawnych korzystających z wsparcia pomocy społecznej ciągle wzrasta.

Tabela 14. Ilość wydanych orzeczeń przez Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności .

ILOŚĆ WYDANYCH ORZECZEŃ	ROK	
	2003	2004
Osoby powyżej 16 roku życia – razem w tym zaliczono do stopnia niepełnosprawności:		
Lekkiego	275	235
Umiarkowanego	230	166
Znacznego	97	124
Nie zaliczono do osób niepełnosprawnych	100	119
Odmowa ustalenia stopnia niepełnosprawności	41	38
Osoby przed 16 rokiem życia – razem		
Nie zaliczono do osób niepełnosprawnych	181	97
Odmowa ustalenia stopnia niepełnosprawności	2	2
Zaliczono do osób niepełnosprawnych	406	271

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Formami rehabilitacji społecznej, realizowanej przez Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej są:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie likwidacji barier: architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się,
- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji,
- finansowanie działalności WTZ .

W ramach likwidacji barier osoba niepełnosprawna otrzymuje dofinansowanie prace związane z przystosowaniem pomieszczeń higieniczno-sanitarnych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności wnioskodawców, budowę podjazdów, zakup aparatów telefonicznych, komputerów, radiomagnetofonów, kuchenek mikrofalowych .

W zakresie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne oraz środki pomocnicze osoba niepełnosprawna otrzymuje dofinansowanie na zakup aparatów słuchowych, wózków inwalidzkich, obuwia ortopedycznego, podpórek, protez, pieluchomajtek, materacy przeciwoleżynowych i rehabilitacyjnych, cewników, rowerów, piłek, pionizatorów oraz sprzętu rehabilitacyjnego specjalistycznego na wyposażenie zakładu opieki zdrowotnej.

W Powiecie Bialskim funkcjonują 2 warsztaty terapii zajęciowej tj. w Międzyrzeczu Podlaskim i Kodniu. Oba Warsztaty są pozbawione barier architektonicznych , a więc w pełni dostępne dla osób niepełnosprawnych. Warsztaty terapii zajęciowej prowadzą działalność w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej poprzez rozwijanie:

- Umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej
- Psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Celem ich funkcjonowania jest rehabilitacja głównie osób z upośledzeniem umysłowym. Warsztaty terapii zajęciowej realizują zadania zmierzające do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika, niezbędne do możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku. Realizacja tych zadań odbywa się przez:

- 1) ogólne usprawnienie;
- 2) rozwijanie umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej;
- 3) przygotowania do jak najpełniejszego życia w środowisku społecznym. Dokonuje się to między innymi przez rozwój umiejętności planowania i komunikowania, dokonywania wyboru, decydowania o swoich sprawach oraz innych umiejętnościach niezbędnych w niezależnym życiu, a także poprawę kondycji psychicznej;
- 4) rozwijanie umiejętności przy zastosowaniu różnych technik terapii zajęciowej;
- 5) rozwijanie psychofizycznych sprawności niezbędnych do pracy;

- 6) rozwijanie podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy w zakładzie aktywności zawodowej lub innej pracy zarobkowej, albo szkolenia.

Osoby korzystające z warsztatów nie mają statusu pracownika. Są to placówki pobytu dziennego. Zajęcia w warsztacie prowadzone są zgodnie z indywidualnym programem przygotowanym dla uczestnika warsztatu przez radę programową warsztatu.

Warsztaty prowadzą rehabilitację zawodową w pracowniach: gospodarstwa domowego – kulinarna, ogrodnicza, pracownia plastyczno - rękodzielnicza, krawiecko – zabawkarska, poligraficzno – introligatorska, muzyczna. Pracownicy WTZ koncentrują swoje wysiłki na wsparcie osób niepełnosprawnych. Planują dalszą pracę w kierunku udoskonalenia technik radzenia sobie w codziennym życiu przez uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej. Działania kadry koncentrują się na doskonaleniu technik i metod wsparcia w:

- rozwijaniu zainteresowań uczestników warsztatów
- wdrażaniu nowych, innowacyjnych metod pracy
- aktywnego powiązania teorii z praktyką
- doskonalenia umiejętności zachowania się w różnych sytuacjach życiowych

Ogółem w terapii zajęciowej uczestniczą 53 osoby. Najważniejszym jego zadaniem jest prowadzenie procesu rehabilitacji tak, aby uczestnicy osiągnęli jak najwyższy stopień przystosowania do życia w pełni uspołecznionego.

Pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej zatrudnieni w dziale rehabilitacji zawodowej i społecznej przy pomocy radcy prawnego udzielają pomocy organizacyjno – prawnej osobom niepełnosprawnym.

4. Problemy opiekuńczo – wychowawcze rodzin.

Najogólniej definiuje się rodzinę jako podstawową komórkę społeczną, składającą się z rodziców (rodzica) i dziecka¹⁹. Rodzina jest podstawowym środowiskiem, gwarantującym prawidłowy rozwój dziecka i zaspokajanie jego potrzeb. Dlatego też, środowisko to należy maksymalnie wspierać oraz wzmacniać poczucie odpowiedzialności rodziców za wychowanie dzieci i przygotowanie ich do samodzielnego życia. „Rodzina jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych²⁰. Z

¹⁹ Polskie kwestie socjalne na przełomie wieków, pr. zb. pod red. J. Auleytner i K. Głębička , dz. cyt. s.183.

²⁰ Tamże, s. 185.

analizy diagnozy problemów społecznych wynika, że częstą przyczyną kryzysu w rodzinach są problemy opiekuńczo-wychowawcze. W co 7 rodzinie korzystającej z pomocy społecznej występują trudności opiekuńczo-wychowawcze. Placówkami świadczącymi pomoc dzieciom i młodzieży, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu niewydolności opiekuńczo-wychowawczej ich rodzin są świetlice socjoterapeutyczne i Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych. Problemy w pełnieniu ról (rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych) są przyczyną m.in. niedojrzałości emocjonalnej czy niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych niejednokrotnie jest podstawą do organizowania zastępczych form opieki nad dzieckiem. Smutnym i znamionym jest fakt, iż obecnie sieroty w coraz większym stopniu pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których panuje niewłaściwa atmosfera, konflikty rodzinne, błędy wychowawcze, brak odpowiedzialności za dzieci, brak więzi uczuciowych między członkami rodziny, a szczególnie w stosunku do dziecka. Na dezintegrację rodziny wpływa również zła sytuacja materialna, mieszkaniowa, narastająca, frustracja spowodowana bezrobociem.

Rodziny zastępcze i pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w ciągu 2005 roku objęło pomocą rodziny zastępcze oraz pełnoletnich wychowanków tych rodzin tj.:

- ◆ rodziny spokrewnione - 99 w których przebywało 140 dzieci
- ◆ rodziny niespokrewnione – 29 w których przebywało 74 dzieci;
- ◆ zawodowa niespokrewniona z dzieckiem o charakterze pogotowia rodzinnego- 1, w której przebywało średniorocznie 3 dzieci;
- ◆ zawodowa niespokrewniona z dziećmi wielodzietna rodzina zastępcza - 1, w której przebywa 7 rodzeństwa;
- ◆ pełnoletni wychowankowie kontynuujący naukę – 76;
- ◆ pełnoletni wychowankowie, którzy otrzymali pomoc na usamodzielnienie – 7;

- ◆ pełnoletni wychowankowie, którzy otrzymali pomoc na zagospodarowanie – 5
- ◆ pełnoletni wychowankowie objęci pracą socjalną –76;

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie już od 2001 roku prowadzi systematyczne szkolenia kandydatów na opiekunów zastępczych. W 2005 roku 20 kandydatów zgłaszało gotowość utworzenia rodziny zastępczej. W przeszkolonych rodzinach zastępczych umieszczono w 2005 roku 19 dzieci.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze i pełnoletni wychowankowie .

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w 2005 roku skierowało do placówek opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie Powiatu Bialskiego 38 dzieci.

Pełnoletni wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych w roku 2005 otrzymali niżej wymienioną pomoc :

- ◆ na kontynuowanie nauki miesięcznie – 29 osobom;
- ◆ na usamodzielnienie - 2 osobom;
- ◆ na zagospodarowanie - 4 osobom;
- ◆ w formie pracy socjalnej - 29 osobom

5. Alkoholizm

Zjawiska patologiczne w życiu społeczeństwa są często wywołane nadmiernym spożyciem alkoholu, co w konsekwencji doprowadza do różnego rodzaju negatywnych zachowań człowieka. Rodzina alkoholika jest rodziną chorą.

Alkoholizm to główne źródło niedostatku. Występuje najczęściej w rodzinach ubogich, dotkniętych niepowodzeniami życiowymi i bezrobociem. W skali badanego okresu widoczne są duże wahania występowania tego zjawiska. Alkoholizm to wypadkowa różnych czynników, które mogą mieć wpływ na rosnącą wartość w 2003r. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezsprzecznie jeden z najpoważniejszych problemów. Zjawisko to stwarza problem złożony i trudny do przezwyciężenia, dla wielu mieszkańców i nie zależy od płci, wieku ani poziomu wykształcenia. Jego rozmiar i

niszczyielskie działanie daje się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej. „Istnieje wiele przyczyn, dla których ludzie sięgają po alkohol czy inne środki odurzające. Między innymi okresy przełomów, przekształceń i transformacji ustrojowych spowodowały wzrost tego zjawiska. Oprócz tego obojętność i brak reakcji na łamanie prawa: sprzedaż alkoholu nieletnim, sprzyja potęgowaniu tego zjawiska wśród ludzi młodych. Alkoholizm i narkomania pociągają za sobą liczne, daleko idące skutki społeczne: dezorganizację rodziny, destrukcyjny wpływ na środowisko wychowawcze dzieci, zaniedbywanie pracy prowadzące do bezrobocia, zaburzenia stosunków międzyludzkich i przestępczość”²¹.

Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat, niepokojącym jest jednak fakt wzrostu liczby osób uzależnionych od alkoholu i obniżania wieku pierwszego z nim kontaktu.

W rodzinach, które objęte są pomocą socjalną pracownicy dość często obserwują stwarzanie sytuacji sprzyjających picciu alkoholu, stosowanie zachęty do spożywania i przedstawianie łatwości jego zdobywania. Szczególnego znaczenia w tych rodzinach nabiera wzorzec picia alkoholu i niekorzystny wpływ rozbieżności między zachowaniem rodziców a wymaganiami stawianymi wobec dziecka, co do spożywania alkoholu, brak kontroli ze strony rodziców i stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „dziedziczenia” alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, p o n i e w a ż obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy wychowawcze i zdrowotne. Alkoholizm to częsta przyczyna interwencji sądu w sprawy opiekuńczo – wychowawcze.

Praca z tak zaburzonymi klientami jest bardzo trudna, długotrwała i często skazana na niepowodzenie. Z pomocą w pracy z osobami uzależnionymi pracownikom socjalnym przychodzi Komisja d/s Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Na terenie powiatu w roku 2004 odnotowano 1165 osób uzależnionych, z czego 310 osób zostało skierowanych na leczenie (Patrz: Tabela 15).

Tabela 15. Występowanie Alkoholizmu (rok 2004)

L. p.	Liczba osób uzależnionych	Liczba instytucji pomagających osobom uzależnionym	Liczba osób skierowanych na leczenie (dobrowolnie lub sędownie)

²¹ Projekt Strategii Integracji Społecznej Województwa Lubelskiego z 2004r., str. 17.

	1165	39	310
--	------	----	-----

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania PCPR.

W ramach rozwiązywania problemu w powiecie bialskim prowadzone są różne formy terapii, z których korzystają osoby uzależnione, jak również rodziny osób uzależnionych (Patrz: Tabela 16.).

Tabela 16. Liczba osób korzystających z terapii.

L p.	Liczba osób uczestniczących w terapii		Liczba osób uczestniczących w terapii stacjonarnej (kolonie i obozy)	
	Dorośla	Dzieci	Dorośla	Dzieci
	231	338	12	171

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania PCPR.

6. Narkomania

Narkomania to jedna z przyczyn: bezdomności, osamotnienia, odrzucenia przez rodzinę, braku stałych środków utrzymania, przestępczości, złego stanu zdrowia, epidemii wirusowych czy HIV. Rozmiary zjawiska narkomanii w powiecie Bialskim nie są w pełni znane. Terminem narkomanii określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to ma szerokie znaczenie i obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

Problem narkomanii na terenie Powiatu Bialskiego pomimo braku potwierdzenia w udostępnionych danych jest coraz większy. Z zebranych danych wynika, iż na terenie Powiatu Bialskiego funkcjonuje Stowarzyszenie Arka Noego, która zajmuje zjawiskiem narkomanii.

7. Bezdomność

Bezdomność to jedno z najgroźniejszych zjawisk patologii społecznej. Dla społeczeństwa stanowi ona zagrożenie bezpieczeństwa i spokoju. Bezdomność jako cecha położenia społecznego konkretnych osób, zwłaszcza w swej skrajnej postaci, kumuluje się zazwyczaj z różnymi rodzajami patologii indywidualnej (alkoholizm, przestępczość, narkomania, prostytutka, rozpad więzi rodzinnych, włóczęgostwo, żebractwo, zaburzenia psychiczne, którym towarzyszy brak oparcia w pierwotnych grupach społecznych, konflikty na tle obyczajowym i odtrącenie niesamodzielnymi członków rodziny). Zachowania patologiczne ludzi bezdomnych często są bardzo ściśle powiązane z sytuacją życiową. Bezdomność „dworcowa” i „uliczna” jest wstydliwą wizytówką miast i gmin. Pomoc państwa dla osób bezdomnych została określona ustawą o pomocy społecznej w myśl, której bezdomnemu należy się tymczasowe miejsce noclegowe, odzież i posiłek, a w niektórych przypadkach również zasiłek i inne formy pomocy. „Bezdomność jest problemem, który rozwiązywany powinien być lokalnie. Wynika on ze złej polityki mieszkaniowej i deficytu mieszkań. Czasem wiąże się z eksmisją, czyli nakazem opuszczenia zajmowanego lokalu”²². Na terenie Powiatu Białskiego pomocy bezdomnym udziela, obok ośrodków pomocy społecznej, również Towarzystwo Brata Alberta. Gminy, w których występuje problem bezdomności podejmują działania pomocowe między innymi w formie:

- udzielania świadczeń w naturze,
- pomocy w załatwianiu formalności z ustaleniem grupy niepełnosprawności,
- bezpłatnej pomocy medycznej,
- współpracy w zakresie leczenia
- kierowania na leczenie odwykowe.

Problem bezdomności w Powiecie jest trudny do rozwiązania ze względu na brak mieszkań niskoczynszowych i schroniska dla bezdomnych.

²² Polityka społeczna czyli ujarzmienie chaosu socjalnego, J. Auleytner, dz. cyt., s.454.

CZEŚĆ IV

Pomoc społeczna w Powiecie Bialskim

1. Zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej

Wprowadzony od początku stycznia 1999r. podział terytorialny państwa oraz towarzysząca mu reforma samorządowa w ramach, której zostały utworzone powiaty, nakreśliła zadania publiczne o charakterze ponadgminnym m.in. w zakresie: polityki społecznej, polityki prorodzinnej oraz wspierania osób niepełnosprawnych. „Całkowicie nową jednostką organizacyjną w systemie pomocy społecznej, realizującą zadania powiatu z tego zakresu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie oraz jednostki organizacyjne, wchodzące w skład powiatowej administracji zespolonej wykonują zadania własne powiatu, jak i zlecone w zakresie pomocy społecznej”²³. Ustawa o pomocy społecznej przyjmuje, iż adresatem pomocy społecznej jest rodzina jako całość. Pomoc społeczna ma nie tylko wspierać tę rodzinę, ale ma także reagować na nowe sytuacje, w których się znalazła. Pomoc ma trzy podstawowe cele: zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, oraz umożliwienie im w

²³ Polityka społeczna czyli ujarzmienie chaosu socjalnego, J. Auleytner, dz. cyt., s.435.

warunkach odpowiadających godności człowieka, doprowadzenie w miarę możliwości do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych²⁴.

Ostatnie lata przynoszą wiele zmian na rzecz osób niepełnosprawnych. Wprowadzono wiele norm mających służyć niepełnosprawnym m.in. Ustawę o systemie oświaty (1991r.)²⁵, Ustawę o zatrudnianiu i przeciwdziałaniu bezrobociu²⁶ ustawę o pomocy społecznej (1990r.)²⁷, uregulowania prawne dotyczące budownictwa, poczty, komunikacji itd. Wprowadzono nowe zasady ubezpieczenia społecznego i ubezpieczenia zdrowotnego. Zmieniono zasady i tryb orzekania o niepełnosprawności. Uchwalono Kartę Praw Osób Niepełnosprawnych (1997r.)²⁸. Osoby niepełnosprawne mają prawo do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, prawo do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych w tym:

- dostępu do urzędów, obiektów użyteczności publicznej,
- swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu.

Do zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej należą w szczególności zadania własne, do których zalicza się m.in.:

- opracowanie powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
- organizowanie opieki dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej,
- pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu,
- przyznanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz pokrywanie wydatków związanych z kontynuowaniem nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo – wychowawcze, rodziny zastępcze;
- pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem, które otrzymały status uchodźcy,
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- prowadzenie domów pomocy społecznej o zasięgu ponad gminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób,

²⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64 poz. 593), art.2.1.

²⁵ Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004r. Nr 173 poz. 1808).

²⁶ Ustawa z dnia 14 grudnia 1994r. (Dz. U. z 1995r. Nr 1 poz. 1).

²⁷ Ustawa z dnia 29 listopada 1990r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998r. Nr 64 poz. 414 z późn. zm.)Monitor Polski z dnia 13 sierpnia 1997r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

²⁸ Monitor Polski z dnia 13 sierpnia 1997r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 1.08.1997r.

- udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach;
- prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej;
- prowadzenie i organizowanie placówek opiekuńczo – wychowawczych o zasięgu ponadgminnym dla dzieci i młodzieży pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodziców, a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie;
- doradztwo metodyczne dla Ośrodków Pomocy Społecznej i pracowników socjalnych;
- organizowanie opieki w rodzinach zastępczych;
- podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb;
- utworzenie i utrzymanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie²⁹.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej w roku 2005 :

- -organizowało opiekę w rodzinach zastępczych, prowadziło w szerokim zakresie pracę socjalną oraz udzielało pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci oraz wypłacało wynagrodzenia z tytułu świadczonej opieki i wychowania rodzinom niespokrewnionym z dzieckiem.
- -przyznawało pomoc pieniężną na usamodzielnienie, zagospodarowanie, kontynuację nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze, rodziny zastępcze, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
- -zapewniało opiekę i wychowanie dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, oraz rodzinnych domach dziecka,
- -prowadziło i rozwijało infrastrukturę domów pomocy społecznej, o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczało w nich skierowane osoby,
- -prowadziło specjalistyczne poradnictwo,
- -przystąpiło do opracowania powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych. uchwałą Nr 170/2004 Zarządu Powiatu w Białej Podlaskiej z dnia 24 maja 2004 roku powołano zespół do

²⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64 poz. 593), art. 19.

opracowania powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Przeprowadzono konsultacje z właściwymi terytorialnie ośrodkami pomocy społecznej,

- -sporządzało sprawozdawczość, oraz bilans potrzeb powiatu w zakresie pomocy społecznej,

Środki finansowe wykorzystane na zadania systemu pomocy społecznej

Źródłem finansowania pomocy społecznej jest budżet państwa i dochody własne samorządów. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki w ramach zadań zleconych, natomiast samorządy finansują zadania własne. Wraz ze zmniejszającymi się środkami z budżetu państwa wzrasta aktywność finansowa po stronie samorządu terytorialnego. Katalog zadań po stronie państwa jest mniejszy niż katalog zadań własnych gmin. Na poziomie jednak samorządu terytorialnego pozostają także zadania niewymagające bezpośredniego nakładu finansowego. Mowa mianowicie o pracy socjalnej, poradnictwie specjalistycznym, w szczególności prawnym i psychologicznym, oraz pomocy w załatwianiu spraw urzędowych.

Instytucje pomocy społecznej w Powiecie Białskim

Pomoc społeczna jest jedną z dziedzin polityki społecznej państwa. Stanowi element zabezpieczenia socjalnego. Działania prowadzone w zakresie pomocy społecznej mają na celu umocnienie poczucia bezpieczeństwa socjalnego osób i rodzin oraz udzielenie im pomocy w przypadku trudnej sytuacji życiowej. Obowiązek realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa m.in. na jednostkach samorządu terytorialnego. Na terenie Powiatu Białskiego zadania z zakresu pomocy społecznej realizują miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (Patrz: Tabela 17.).

Tabela 17: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Powiecie Białskim.

	telefon	ulica	nazwisko
Biała Podlaska – PCPR	(083) 343-29-82 343-70-66	Ul. Brzeska 41	Halina Mincewicz
Biała Podlaska – GOPS	(083) 343-49-50 w. 134	ul. Prosta 31	Maria Źarska
Drelów - GOPS	tel/fax(083) 372-00-18	ul. Szkolna 11	Danuta Marecka
Janów Podlaski –	(083) 341-30-93 w. 48	ul. Bialska 6a	Ewa Koszołko

	telefon	ulica	nazwisko
GOPS	(083) 341-30-77		
Kodeń - GOPS	tel/fax(083) 375-41-50	ul. 1 Maja 20	Halina Szkodzińska
Konstantynów – GOPS	tel/fax (083) 341-50-84	ul. Kard. S. Wyszyńskiego 2	Stanisława Celińska
Leśna Podlaska – GOPS	(083) 345-00-19 fax (083) 345-00-93	ul. Bialska 30	Anna Rucinska
Łomazy - GOPS	tel/fax(083) 341-70-51	ul. Plac Jagiellonski 27	Urszula Najdyhor
Międzyrzec Podlaski – MOPS	(083) 371-78-03	ul. Poczтовая 8	Grażyna Radzikowska
Międzyrzec Podlaski- GOPS	(083) 371-69-30 fax (083) 371-48-26	ul. Warszawska 20	Dorota Świrydiuk
Piszczac - GOPS	tel/fax (083) 377-80-86	ul. Włodawska 8	Krystyna Czernik
Rokitno - GOPS	(083) 345-30-25		Krystyna Mikołajczuk
Rossosz - GOPS	(083) 378-45-70		Bożena Głowacka
Ślawatycze - GOPS	(083) 378-33-63		Irena Patczyk
Sosnówka - GOPS	(083) 379-30-35		Maria Więcek
Terespol - MOPS	(083) 375-20-24, 375-21-02	ul. Wojska Polskiego 47	Ewa Bosacka
Terespol - GOPS	(083) 375-37-48	ul. Czerwonego Krzyża 1b	Anna Miszczuk
Tuczna - GOPS	(083) 377-10-01		Anna Olszewska
Wisznice - GOPS	(083) 378-24-42	Wygoda 10 a	Monika Trochonowicz
Zalesie - GOPS	(083) 375-75-21,375-75-86	ul. Warszawska 34	Krystyna Barabasz

Źródło: Opracowanie własne podst. danych PCPR

W PCPR w Białej Podlaskiej zatrudnionych jest 15 pracowników w następującej strukturze zatrudnienia:

1 dyrektor

1 główny księgowy

1 księgowa

1 radca prawny

1 starszy specjalista

Dział opieki nad dzieckiem i rodziną

1 kierownik

1 główny specjalista - psycholog

4 pracowników socjalnych

Dział rehabilitacji zawodowej i społecznej

1 kierownik

1 pracownik socjalny

1 specjalista

1 starszy referent

Zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej na dzień 31.12.2004 ukazuje Tabela nr 18.

Tabela 18. Zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej (MOPS i GOPS).

Lp.	Stanowisko	wykształcenie	Ogółem (osoby)
1	Kierownicy	Wyższe Średnie	6 12
2	Zastępcy kierowników		
3	Pracownik socjalny	Wyższe Średnie	7 3
4	Starszy specjalista pracy socjalnej	Wyższe Średnie	1 0
5	Specjalista pracy socjalnej		
6	Starszy pracownik socjalny	Wyższe Średnie	6 26
7	Aspirant pracy socjalnej	Wyższe Średnie	5 3
8	Pracownik wykonujący usługi opiekuńcze	Podstawowe Zawodowe Średnie	3 4 2
9	Pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	Wyższe Średnie	1 1
10	Konsultant		
11	Koordinator ds. komputeryzacji	Wyższe Średnie	1
12	Radca prawny		
13	Pozostali pracownicy	Wyższe Średnie	23 10

Źródło: Opracowanie własne podst. danych PCPR

Na terenie powiatu funkcjonują następujące placówki:

Nazwa i typ placówki	Adres	Przeznaczenie	Dyrektor kierownik
Dom Pomocy Społecznej „Dom Pogodnej Starości Towarzystawa Pomocy im. św. Brata Alberta” w Kodniu	ul. 1 Maja 30 21-509 Kodeń tel./fax (0-83) 375-42-25	dla osób starych	Alina Laszuk
Dom Pomocy Społecznej w Kostomłotach	Kostomłoty 10 21-509 Kodeń tel. (0-83) 375-51-08 375-51-86 fax 375-51-88 dpsk5@poczta.onet.pl	dla osób starych oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych	Bogumiła Choda
Dom Pomocy Społecznej w Kozuli	21-500 Biała Podlaska tel./fax (0-83) 343-34-70 dps.kozula@poczta.neostrada.pl	dla osób starych, dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych	Krystyna Czyżewska

		intelektualnie	
Dom Pomocy Społecznej w Konstancynowie	ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 6-12 21-543 Konstancynów tel./fax (0-83) 341-41- 40 domps@poczta.onet.pl	dla osób przewlekle psychicznie chorych	Zofia Król
Dom Dziecka w Komarnie <i>placówka socjalizacyjna</i> Filia w Szachach - grupa usamodzielnień	21-543 Konstancynów Komarno 13 083 341 42 82	Dla dzieci	Poitr Malesa
Rodzinny Dom Dziecka Nr 1 w Bohoukałach <i>placówka rodzinna</i>	21-507 Bohukały Bohoukały 133/1 083 376 17 01	Dla dzieci	Beata Daniluk
Rodzinny Dom Dziecka Nr 2 w Bohoukałach <i>placówka rodzinna</i>	21-507 Bohukały Bohoukały 133/2 083 376 17 72	Dla dzieci	Iwona Maj
Rodzinny Dom Dziecka w Żabcach <i>placówka rodzinna</i>	Żabce 15 21-564 Tłuszciec 083 373 33 04	Dla dzieci	Edyta Wojtasińska

Źródło: Opracowanie własne podst. danych PCPR

Na terenie Powiatu Bialskiego funkcjonuje Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie Profilaktyki i Terapii z siedzibą w miejscowości Konstancynów, ul. Piłsudskiego 27, które od ponad siedmiu lat pełni rolę ośrodka interwencji kryzysowej. Ośrodek prowadzi swoją działalność w czterech dziedzinach:

- działalność ambulatoryjną (terapia, pomoc prawna, praca socjalna i informacyjna) dla dorosłych, młodzieży i dzieci oraz małżeństw i par będących w sytuacjach kryzysowych - w tym ofiar przemocy w rodzinie (kobiet, matek z dziećmi)“ sprawców przemocy oraz osób uzależnionych od środków zmieniających świadomość,
- działalność hotelową, tzw. czasowy pobyt dla kobiet i matek z dziećmi-ofiar przemocy(zmuszonych do ucieczki z własnych domów), a także kobiet w innych kryzysach wymagających intensywnej terapii i odizolowania od źródła problemu,

- Podlaską Niebieską Linię- telefon bezpłatny dla osób będących w kryzysie i potrzebujących wsparcia bądź informacji,
- działalność szkoleniową i psychoedukacyjną dla określonych grup zawodowych, bądź grupy klientów Ośrodka.

Ponadto Ośrodek jest przygotowany na przyjęcie kobiet i matek z dziećmi będących ofiarami “ handlu ludźmi “ lub przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację. Ośrodek czynny jest przez całą dobę we wszystkie dni tygodnia, nie wyłączając niedziel i świąt. Praca w Ośrodku realizowana jest w trzech zasadniczych formach:

- pomoc ambulatoryjna — klienci dojeżdżają na wcześniej umówione spotkania z specjalistami. Pomoc ambulatoryjna udzielana jest z zakresu: terapii indywidualnej; terapii grupowej; grupy wsparcia; grupy edukacyjno-terapeutycznej; grupy psychoedukacyjnej; działalności informacyjnej; działalności doradczej; pomocy prawnej.
- czasowy pobyt w Ośrodku dla osób będących w złym stanie psychicznym i dla ofiar przemocy;
- „Podlaska Niebieska Linia” — Ośrodek dysponuje bezpłatnym telefonem interwencyjno — informacyjnym. Osobom zgłaszającym się do ośrodka udzielana jest następująca pomoc:
 - wsparcia i wiedzy o możliwych kierunkach działań;
 - edukacji o podstawowych mechanizmach i problemach psychologicznych przemocy w rodzinie;
 - pomocy prawnej, informacyjnej, psychologicznej i terapeutycznej;
 - na życzenie Klienta podejmowano interwencje w odpowiednich instytucjach.

W 2004 roku ośrodek udzielił pomocy osobom będącym w kryzysie — mieszkańcom województwa lubelskiego (głównie powiatu bialskiego i miasta Biała Podlaska — 97% wszystkich Klientów). Kryzysy Klientów to:

- normatywne kryzysy rozwojowe związane z takimi wydarzeniami życiowymi jak: dojrzewanie dzieci; małżeństwo; opuszczenie domu rodzinnego przez dorosłe dzieci;
- kryzysy incydentalne związane były z: gwałtem; utratą pracy; porzuceniem przez partnera; poważną chorobą;
- kryzysy endogenne dotyczyły głównie: przemocy domowej; uzależnień..

Kryzysy endogenne stanowiły ponad 90% wszystkich kryzysów, z jakimi zgłaszali się nasi klienci ośrodka. W przypadku w/w kryzysów pomoc polegała na prowadzeniu:

- . sesji terapeutycznych skoncentrowanych na rozwiązaniu problemów zgłaszanych przez Klientki i Klientów,
- . sesji pracy socjalnej, na których opracowywano plan działań klientów na rzecz zmiany swojej sytuacji życiowej, a następnie ustalano poszczególne kroki realizacji przyjętego planu,
- . sesji psychoedukacyjnych mających na celu wyposażenie Klientek w wiedzę o:
 - przemocy, jej cyklach,
 - uzależnieniu od alkoholu,
 - roli dzieci w rodzinie z problemem alkoholowym,
 - procedurze Niebieskiej Linii,
 - organizowaniu konsultacji: neurologicznych, psychiatrycznych i ginekologicznych,
- . pomocy prawnej, która dotyczyła głównie: spraw alimentacyjnych, doniesienia o przestępstwie, przymusowego leczenia partnera, rozdzielenia wspólności małżeńskiej, zawieszenia praw rodzicielskich jednemu z rodziców, nauki o procedurach sądowych i prokuratorskich.

Pozostałe przypadki, w których udzielono pomocy dotyczyły przede wszystkim:

- kryzysów małżeńskich; problemów wychowawczych; molestowania seksualnego; terapii dla sprawców przemocy;
- terapii indywidualnej i grupowej ze skazanymi przebywającymi w Zakładzie Karnym w Białej Podlaskiej;
- terapii syndromu „opuszczonego gniazda”; terapii z tymi, którzy utracili pracę.

W 2003 roku pracownicy merytoryczni Ośrodka: Janusz Dziedzic i Bożena Masarz przygotowali dwa autorskie programy:

1. „Możesz zmienić **swoje** życie” — program terapeutyczno — edukacyjny dla sprawców przemocy przebywających w Zakładzie Karnym. Program został zrealizowany w bialskim ZK przez autorów ze środków Urzędu Marszałkowskiego.
2. „Jesteśmy rodziną” — program terapeutyczno — psychoedukacyjny dla dzieci i rodziców ze środowisk wiejskich i małomiasteczkowych. Program ten realizowany był w 2003 roku przez jego autorów, natomiast w roku 2004 przez Bożenę Masarz i Joannę Zajdel (psychoprofilaktyka). Obie edycje programu finansowane były przez Lubelski Urząd Marszałkowski.

W roku 2004 Bożena Masarz opracowała swój nowy autorski program w odpowiedzi na ofertę Urzędu Marszałkowskiego „Wspieranie programów adresowanych do dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym, alternatywnych wobec uzależnień”.

Autorski program terapeutyczno — psychoedukacyjny “Razem pracujemy i razem bawimy się” realizowany był przez jego autorkę oraz Joannę Zajdel. Uczestnikami w/w programów były dzieci, młodzież i ich rodzice ze środowisk popegeerowskich położonych w gminach Rokitno i Konstantynów.

W latach 2003—2004 ośrodek realizował również zadania zlecone przez Urząd Wojewódzki i Urząd Marszałkowski w Lublinie. Były to:

- “Działania mające na celu kompensację skutków bezdomności”,
- “Działania zmierzające do odzyskania przez osobę dotkniętą kryzysem zdolności do jego samodzielnego pokonania”,
- “Działania zmierzające do tworzenia sprzyjających warunków dla rodziny (w szczególności wiejskiej) w wypełnianiu jej funkcji socjalnej, opiekuńczej i wychowawczej”.

W grudniu 2004 roku Ośrodek wspólnie z PCPR w Białej Podlaskiej zorganizował szkolenie dla kierowników GOPS nt. “Pierwszy kontakt z osobą będącą w kryzysie”. Szkolenie prowadzili nieodpłatnie pracownicy merytoryczni Ośrodka. Zostało ono zakończone wydaniem stosownych zaświadczeń

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Innymi partnerami samorządowej pomocy społecznej są w świetle ustawy o pomocy społecznej³⁰ są lokalne instytucje, organizacje, Kościół Katolicki, inne kościoły i związki wyznaniowe oraz zakłady pracy. „Organizacje pozarządowe powinny stać się naturalnym partnerem władzy lokalnej i obywatela w rozwiązywaniu problemów”³¹. Włączanie obywateli w rozwiązywanie istotnych dla społeczności problemów sprzyja edukacji obywatelskiej i generuje postawy prospołeczne. Organizacje pozarządowe przejmują wiele inicjatyw i wychodzą naprzeciw potrzebom lokalnej społeczności. One, zatem docierają do potrzebujących i proponują konkretne rozwiązanie problemów.

W roku 2004 w ramach współpracy z podmiotami nie zaliczonymi do sektora finansów publicznych realizowano zadania w zakresie prowadzenia specjalistycznego

³⁰ Tamże, art. 2.2.

³¹ Elementy organizacji i zarządzania w pomocy społecznej, J. Krzyszkowski, Omega-Praxis, Łódź 1998, s.31.

poradnictwa i terapii rodzinnej dla rodzin naturalnych i zastępczych oraz w których występuje alkoholizm, przemoc domowa i upośledzenie umysłowe przeznaczając na ten cel 92.000 zł.

Współpracowano z niżej wymienionymi organizacjami pozarządowymi:

1. Katolickim Stowarzyszeniem „Civitas Christiana„ w Białej Podlaskiej ,
2. Fundacją Pomocy Osobom Uzależnionym i Ich Rodzinom w Dołdze,
3. Polskim Stowarzyszeniem Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Białej Podlaskiej.
4. Stowarzyszeniem Pomocy Rodzinie Profilaktyki i Terapii w Konstantynowie .

Współpraca z wymienionymi Organizacjami została oceniona pozytywnie i będzie kontynuowana w przyszłości. Należy jednak poszukiwać kolejnych możliwości współpracy i nawiązać kontakt z możliwie jak największą liczbą organizacji pozarządowych.

CZEŚĆ V

ANALIZA S.W.O.T W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ

I OCHRONY ZDROWIA POWIATU BIALSKIEGO

Analizę SWOT przygotowano w oparciu o gruntowną analizę danych własnych Instytucji Pomocy Społecznej oraz Ochrony Zdrowia. Wstępne opracowanie, które jest efektem pracy zespołu przygotowującego strategię rozwoju ³² uzupełniono i zmodyfikowano w wyniku analizy zogniskowanego wywiadu grupowego (focus group interview) przeprowadzonego wśród pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej oraz członków zespołu powołanego do przygotowania strategii i późniejszych konsultacji z pracownikami w maju 2005 r. W analizie uwzględniono zarówno wyspecyfikowane czynniki rozwojowe, jak również antycypowane efekty projektowanych działań.

³² Porównaj załącznik nr 1.

Tabela 19: Mocne i słabe strony pomocy społecznej Powiatu Bialskiego

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ○ duże zaangażowanie kadry, ○ duża wiedza i kompetencja kadry na temat aktywnych form wsparcia osób potrzebujących, ○ gotowość kadry do podnoszenia kwalifikacji ○ efektywna współpraca PCPR z Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej. ○ dobra współpraca z organizacjami pozarządowymi, ○ zintegrowana współpraca administracji rządowej i samorządowej ○ spójny lokalny, system opieki nad dzieckiem osieroconym i rodziną, ○ funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej ○ realizowanie programów zdrowotnych w tym działalność Bialskiego Stowarzyszenia Promocji Zdrowia ○ dobrze rozwinięta tożsamość lokalna mieszkańców powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> ○ zbyt duże obciążenie kadry ○ brak wystarczającej bazy lokalowej w gminach, ○ brak pracowników koordynujących i prowadzących dokumentację, ○ niewystarczający poziom wyposażenia instytucji w sprzęt komputerowy oraz mała dostępność do usług internetowych, ○ słaby przepływ informacji i brak kompletnej bazy danych dla instytucji pomocy społecznej powiatu ○ zbyt mała ilość świetlic profilaktyczno-wychowawczych na terenie powiatu, ○ brak rozwiniętego systemu wolontariatu. ○ brak Punktu Konsultacyjno- Informacyjnego dla Osób Uzależnionych ○ mała dostępność do powszechnego i bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego: prawnego, psychologicznego dla osób potrzebujących w gminach ○ brak systemu poradnictwa profilaktycznego w szkołach ○ brak dziennych form wsparcia dla osób starych ○ brak bazy danych dotyczącej osób niepełnosprawnych w powiecie ○ występowanie licznych barier architektonicznych i w obiektach użyteczności publicznej oraz miejscach zamieszkania niepełnosprawnych ○ występowanie na terenie powiatu barier komunikacyjnych i transportowych utrudniających funkcjonowanie osobom niepełnosprawnym ○ słabo rozwinięta sieć informacyjno-doradcza dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin ○ brak sieci zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny i urządzenia pomocnicze ○ niska aktywność społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych ○ nie wystarczająca ilość środków finansowych oraz brak ustawowo zagwarantowanych środków na realizację programów zdrowotnych ○ ograniczona współpraca pomiędzy organami samorządu gminnego i powiatowego ○ niskie wskaźniki poziomu zdrowia mieszkańców ○ ograniczony dostęp do danych statystycznych i epidemiologicznych ○ brak nadzoru samorządu nad funkcjonowaniem niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej i indywidualnych praktyk medycznych

Źródło: Opracowanie własne podstawie danych PCPR, Ośrodków Pomocy Społecznej

Tabela 20: Szanse i zagrożenia pomocy społecznej Powiatu Bialskiego

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ○ możliwość wykorzystania funduszy unijnych na realizację programów wsparcia dla osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, ○ możliwość skorzystania ze środków PEFRON ○ wykorzystanie potencjału ludzi starszych, wspieranie działań w sferze edukacji, kultury i rekreacji, ○ możliwość aktywizacji społeczności lokalnych do rozwiązywania problemów poprzez odbudowę i wzmocnienie więzi sąsiedzkich ○ stymulowanie aktywności, samodzielności i odpowiedzialności wśród beneficjentów pomocy społecznej ○ wykorzystanie możliwości związanych ze społeczeństwem informacyjnym, ○ rozwój organizacji pozarządowych na terenach wiejskich, ○ partnerska współpraca lokalnych instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych i wyznaniowych ○ rozwój programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży oraz wychowawców, nauczycieli i rodziców, ○ współpraca z wolontariatem ○ współpraca z Uczelniami ○ podnoszenie świadomości społecznej poprzez wdrażanie programów promocji zdrowia i programów edukacyjnych ○ wzmocnienie roli samorządu w kontraktowaniu świadczeń medycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ○ brak stabilności i spójności systemu prawnego ○ niestabilna polityka państwa ○ niewystarczające środki finansowe na realizację zadań określonych ustawą o pomocy społecznej, ○ brak zintegrowanych działań w zakresie rozwiązywania problemów lokalnych, ○ niewystarczające uczestnictwo obywateli w rozwiązywaniu problemów istotnych dla społeczności lokalnych, ○ ogólne zubożenie mieszkańców, zwłaszcza na obszarach wiejskich ○ zwiększanie się obszarów problemowych (bezrobocie, ubóstwo, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych ○ wciąż istniejące bariery architektoniczne i kulturowo-społeczne, ograniczające integrację osób niepełnosprawnych, ○ niebezpieczeństwo uzależniania się klientów pomocy społecznej od udzielanych świadczeń, ○ niedoinwestowanie sfery społecznej, ○ niski poziom wykształcenia na obszarach wiejskich, ○ rosnące bezrobocie ○ słaby rynek pracy w powiecie ○ migracja młodych ludzi do miast i innych krajów, ○ niedoinwestowanie obiektów infrastruktury społecznej, ○ brak dostatecznego wsparcia finansowego i doradczego dla nawiązywania współpracy międzynarodowej, ○ utrudnienia w dostępie do specjalistycznych świadczeń medycznych ○ brak standardów świadczeń zdrowotnych ○ zbyt niskie limity na świadczenia zdrowotne ○ niska świadomość zdrowotna mieszkańców powiatu

Źródło: Opracowanie własne podstawie danych PCPR, Ośrodków Pomocy Społecznej

Analiza słabych i mocnych stron ukazuje, iż instytucje pomocy społecznej na terenie Powiatu Bialskiego posiadają zaplecze kadrowe osób zaangażowanych, gotowych do poszerzania swojej wiedzy i nakierowanych na działania prospołeczne. Atutem instytucji jest wielokierunkowość działań przyczyniających się do poprawy sytuacji społecznej mieszkańców powiatu. Słabością jest niewystarczająca ilość środków finansowych na pełną realizację działań ustawowych, nadmierne obciążenie pracą kadry oraz niewystarczające zaplecze lokalowe i techniczne. Dodatkowe utrudnienia pracownicy napotykają w dostępie do informacji i jej przekazie do innych instytucji. W sytuacji niestabilnego i niespójnego ustawodawstwa, konieczne są ciągle szkolenia pracowników. Powoduje to nadmierną koncentrację na prawnych aspektach działań pomocy społecznej.

Właściwa diagnoza potrzeb społecznych daje szansę na szybkie i efektywne działania instytucji pomocy społecznych i organizacji pozarządowych. Istotną słabością pomocy społecznej w powiecie jest słaby przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami i brak zintegrowanej bazy danych, zarówno samych instytucji, a także organizacji pozarządowych współpracujących z nimi, jak i problemów społecznych w poszczególnych gminach.

Słabością są również pojedyncze działania i brak integracji społecznej na rzecz określonej grupy. Dużą szansą dla mieszkańców powiatu jest niewątpliwie możliwości wykorzystania funduszy unijnych na realizację programów wsparcia dla osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, jak również działania samorządów gmin i powiatu dla wzrostu gospodarczego regionu. Zagrożenia to głównie niewystarczające środki finansowe na realizację zadań określonych ustawą o pomocy społecznej, wzrost obszarów problemowych (głównie bezrobocie), a przede wszystkim bierność mieszkańców, zwłaszcza uzależnienie od pomocy społecznej jej beneficjentów.

CZĘŚĆ VI

CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE

1. Misja Strategii

U podstaw strategii leży koncepcja rozwoju zrównoważonego, to znaczy wykorzystującego harmonijnie wszystkie zasoby zbiorowości lokalnej: ekonomiczne, społeczne, kulturowe oraz przyrodnicze, w sposób który zapewni trwałość ich użytkowania i jednoczesną poprawę jakości życia mieszkańców. Jest to możliwe jedynie przy założeniu rozwoju zintegrowanego, co oznacza zintegrowane myślenie i działanie na wszystkich szczeblach administracji, efektywną pracę między resortami a administracją oraz między administracją a mieszkańcami, których programy rozwojowe będą dotyczyć, przy respektowaniu lokalnych wartości. Tak rozumiany rozwój oznacza inicjowanie wszelkich pozytywnych zmian w systemie opieki społecznej i jednocześnie funkcjonowaniu społeczności lokalnej, pod wpływem podjętych działań zawartych w strategii. Projektowane działania są nakierowane na podnoszenie standardu życia i kreowanie optymalnych warunków rozwoju mieszkańców powiatu Bialskiego. Zatem:

Misją Strategii jest podniesienie poziomu życia ludności do standardów europejskich przez pełniejsze zaspokojenie potrzeb społecznych oraz integracja i aktywizacja społeczności lokalnych do samodzielnego rozwiązywania problemów.

2. Cele nadrzędne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Cele nadrzędne strategii to:

- doskonalenie zintegrowanego systemu pomocy społecznej, oświaty i służby zdrowia w celu stworzenia odpowiednich warunków życia wszystkich mieszkańców społeczności powiatu
- włączanie do tego systemu osób niepełnosprawnych i ich rodzin w celu ich pełnej integracji ze środowiskiem społecznym
- niesienie zintegrowanej pomocy rodzinie

3. Cele strategiczne

Głównymi celami strategicznymi (priorytetami) działań są:

1. wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych poprzez :

- zwiększenie dostępu do edukacji, pracy, usług i świadczeń;
- rozbudzenie społecznej świadomości, wspieranie i kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności;
- rehabilitacja osób niepełnosprawnych i zapobieganie pogłębiania się niepełnosprawności;
- wyrównywanie poziomu usług socjalnych, medycznych i innych form wsparcia.

2. Wsparcie rodzin (opieka nad dzieckiem i rodziną)

- zapewnienie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego,
- objęcie rodzin pełną profilaktyką przeciw patologiom (narkomania, alkoholizm, przemoc),
- wdrożenie systemu poradnictwa i profilaktyki dla dzieci i młodzieży w szkołach,
- przeciwdziałanie bezrobociu długookresowemu,
- stworzenie odpowiednich warunków rozwoju dzieciom i młodzieży pozbawionych opieki rodzin naturalnych,
- tworzenie rodzinnej opieki zastępczej.

3. Promocja zdrowia

- profilaktyka zdrowotna dla uczniów – tworzenie gabinetów lekarskich, pielęgniarskich i stomatologicznych w szkołach,
- objęcie młodzieży szkolnej programami profilaktyczno – wychowawczymi,
- informowanie społeczeństwa o możliwościach szukania pomocy psychospołecznej i prawnej w zakresie profilaktyki antyalkoholowej i antynarkotykowej poprzez

rozpowszechnianie ulotek, plakatów, informatorów, zamieszczanie informacji w lokalnej prasie, radio, telewizji.

4. Wyrównywanie szans edukacyjnych na obszarach wiejskich

- tworzenie wsparcia dla dzieci zagrożonych niepowodzeniami szkolnymi poprzez organizację wyrównawczych zajęć oraz kursów letnich („letnia szkoła”) zajęć terapeutycznych dla dzieci z dysfunkcjami uczenia i postrzegania (dysleksja, dysgrafia),
- skierowanie wsparcia stypendialnego dla młodzieży uzdolnionej,
- aktywizacja środowisk wiejskich poprzez rozwijania talentów młodzieży uzdolnionej artystycznie .

5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

- ograniczenie zjawiska wykluczenia zawodowego. Przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym oraz osób niepełnosprawnych do wejścia na rynek pracy oraz utrzymanie zatrudnienia,
- ograniczenie zjawiska długotrwałego bezrobocia i jego przyczyn poprzez -wsparcie osób bezrobotnych i długotrwałe bezrobotnych w zakresie reintegracji zawodowej oraz wsparcie tych osób i ich otoczenia przez specjalistyczne instytucje wsparcia społecznego i reintegracji społecznej,
- ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego osób starych przez utworzenie systemu wsparcia dziennego oraz włączenie osób starszych w programy integracyjne.

6. Aktywizacja społeczności lokalnych do rozwiązywania problemów społecznych

- Włączenie środowisk lokalnych do rozwiązywania problemów społeczności lokalnych - organizacja zintegrowanego systemu wolontariatu obejmującego środowiska szkolne, akademickie, seniorów, niepełnosprawnych,
 - Koordynacja działań na rzecz osób wymagających kompleksowego wsparcia w kryzysie,

- Animacja, integracja i koordynacja działań lokalnych instytucji, w tym pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych.

4. Cele operacyjne

Dla każdego priorytetu zostały wyodrębnione szczegółowe cele operacyjne ukierunkowujące działania społeczności lokalnej i władz samorządowych.

1. Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych

- 1.1. Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w urzędach, instytucjach świadczących pomoc na rzecz osób niepełnosprawnych, placówkach ogólnodostępnej służby zdrowia oraz placówkach oświaty i pomocy społecznej,
- 1.2. Zorganizowanie powiatowego systemu transportu dla osób niepełnosprawnych,
- 1.3. Opracowanie bazy danych o osobach niepełnosprawnych,
- 1.4. Stworzenie możliwości uczenia się i rozwoju każdego dziecka niepełnosprawnego w integracyjnej grupie przedszkolnej i klasie szkolnej (wczesna integracja),
- 1.5. Prowadzenie działań edukacyjnych uczniów oraz rodziców / opiekunów uczniów pełnosprawnych w zakresie rozumienia potrzeb osób niepełnosprawnych i przestrzegania ich praw,
- 1.6. Organizowanie procesu kształcenia uczniom niepełnosprawnym dostosowanego do indywidualnych możliwości,
- 1.7. Promocja nowoczesnych technologii umożliwiających kształcenie zawodowe osób niepełnosprawnych,
- 1.8. Powołanie zespołu ds. udzielania pomocy organizacyjno-prawnej osobom niepełnosprawnym w sprawach przystosowania mieszkań,
- 1.9. Utworzenie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych,
- 1.10. Tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, zwalczanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy,
- 1.11. Stworzenie możliwości korzystania z rehabilitacji i opieki zdrowotnej przez osoby niepełnosprawne,
- 1.12. Zorganizowanie dziennego ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin,

- 1.13. Stworzenie możliwości aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu lokalnej społeczności przez włączanie ich w programy pomocowe dla innych grup beneficjentów i wolontariatu,
- 1.14. Opracowanie i rozpowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych.

2. Wsparcie rodzin (opieka nad dzieckiem i rodziną).

- 2.1 Zapewnienie profesjonalnej pomocy w postaci poradnictwa specjalistycznego rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej,
- 2.2 Rozwijanie kompleksowego systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, socjalnej i prawnej rodzinie (ze szczególnym uwzględnieniem rodzin w kryzysie, w tym ofiar przemocy między innymi poprzez: - bezpośrednią pomoc w rozwiązywaniu problemu, - edukację prawną i psychologiczną, - powołanie grupy wsparcia, - powołanie grup samopomocy dla ofiar przemocy),
- 2.3 Rozbudowa sieci świetlic socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży,
- 2.4 Stworzenie odpowiednich warunków do życia i rozwoju dzieciom i młodzieży pozbawionych opieki rodzin naturalnych (działania ukierunkowane na wszechstronną opiekę nad dzieckiem pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanemu społecznie; pomoc socjalną, psychologiczną w kierunku szybkiego powrotu dziecka do rodziny naturalnej, wspieranie rodzin w funkcjach wychowawczych poprzez poradnictwo rodzinne oraz systemową terapię rodzinną),
- 2.5 Tworzenie rodzinnej opieki zastępczej – rodziny wielodzietne, specjalistyczne, pogotowia rodzinne oraz Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej na terenie Powiatu Bialskiego,
- 2.6 Rozwijanie istniejącej bazy danych kandydatów na rodziców zastępczych oraz objęcie kandydatów kompleksową pomocą doradczą i psychologiczną,
- 2.7 Tworzenie poradni psychologiczno- pedagogicznych w szkołach w ramach profilaktyki psychologicznej i pedagogicznej
- 2.8 Tworzenie poradni leczenia uzależnionych od środków odurzających w ramach istniejących struktur medycznych.

3. Promocja zdrowia

- 3.1 Stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej dla uczniów w postaci gabinetów lekarskich, pielęgniarских oraz stomatologicznych,
- 3.2 Organizowanie i prowadzenie na terenie szkół i placówek oświatowo – wychowawczych programów profilaktyczno – wychowawczych dla dzieci i młodzieży,
- 3.3 Stworzenie systemu edukacji publicznej – informowanie społeczeństwa o możliwościach szukania pomocy psychospołecznej i prawnej w zakresie profilaktyki antyalkoholowej i antynarkotykowej poprzez rozpowszechnianie ulotek, plakatów, informatorów, zamieszczanie informacji w lokalnej prasie, radio, telewizji.

4. Wyrównywanie szans edukacyjnych na obszarach wiejskich

- 4.1 Organizacja wyrównawczych zajęć oraz kursów letnich („letnia szkoła”) dla dzieci zagrożonych niepowodzeniami szkolnymi,
- 4.2 Organizacja zajęć terapeutycznych dla dzieci z dysfunkcjami uczenia i postrzegania (dysleksja, dysgrafia),
- 4.3 Organizacja systemu stypendialnego dla młodzieży uzdolnionej,
- 4.4 Dostosowanie profili kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy,
- 4.5 Wdrażanie programów rozwijania talentów młodzieży uzdolnionej artystycznie i sportowo,
- 4.6 Rozszerzenie wsparcia dla dzieci z rodzin wielodzietnych poprzez zaopatrzenia dzieci w wyprawkę szkolną.

5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

- 5.1 Organizacja szkoleń i warsztatów aktywizacji zawodowej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym oraz osób niepełnosprawnych do wejścia na rynek pracy oraz utrzymania zatrudnienia,
- 5.2 Organizacja poradnictwa zawodowego dla osób zagrożonych bezrobociem,

5.3 Organizacja zatrudnienia absolwentów i osób bezrobotnych w wolontariacie i w ramach staży zawodowych,

5.4 Utworzenie systemu wsparcia, w tym organizowanie ośrodków wsparcia dziennego dla osób w podeszłym wieku,

5.5 Włączanie osób starszych w programy integracyjne,

6. Aktywizacja społeczności lokalnych do rozwiązywania problemów społecznych

6.1 Organizacja zintegrowanego systemu wolontariatu obejmującego środowiska szkolne, akademickie, seniorów, niepełnosprawnych,

6.2 Rozwój ośrodka interwencji kryzysowej w celu koordynacji działań na rzecz osób wymagających kompleksowego wsparcia w kryzysie,

6.3 Utworzenie Powiatowego Centrum Integracji Społecznej - w celu animacji, integracji i koordynacji działań lokalnych instytucji, w tym Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych,

6.4. Budowa zintegrowanej bazy danych pomocy społecznej w powiecie.

Realizacja strategii zależy od liczby projektów przewidzianych do wdrożenia. Istotne jest też umiejętne nawiązanie współpracy i partnerstwa w realizacji poszczególnych projektów. Warunkiem sprzyjającym realizacji celów założonych w strategii będzie również umiejętność sprawnego pozyskiwania środków przez podmioty realizujące przewidziane zadania oraz ich dostępność. Czynnikiem zagrażającym są wahania wzrostu gospodarczego i wysoki poziom bezrobocia, powodujący w konsekwencji dalsze ubożenie społeczeństwa oraz anomia społeczna.

Rezultatem osiągnięcia celu strategicznego będzie podniesienie poziomu życia ludności do standardów europejskich przez pełniejsze zaspokojenie potrzeb społecznych. Powstaną warunki do zwiększenia atrakcyjności regionu dla mieszkańców i inwestorów, co przyczyni się do ograniczenia zjawiska migracji. Realizacja działań określonych w programie wpłynie również na poprawę stanu zdrowia mieszkańców powiatu, poczucie bezpieczeństwa publicznego i socjalnego oraz kształtowanie potrzeb i kompetencji w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych, wpływających na zwiększenie potencjału

zdrowia. Stworzy możliwości podejmowania trafnych wyborów i decyzji sprzyjających zdrowiu. Stopniowe wyrównywanie szans poprzez łatwiejszy dostęp do usług, przyczyni się do zwiększenia pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym osób i rodzin oraz wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych.

Rezultatem osiągnięcia celu strategicznego będzie zmniejszenie dysproporcji w poziomie infrastruktury społecznej pomiędzy wsią i miastem oraz w stosunku do kraju, a także aktywne wsparcie funkcji podmiotów funkcjonujących w sferze społecznej, w tym również organizacji pozarządowych. Powstaną warunki dla wypełniania podstawowych zadań tych podmiotów.

Zarząd Powiatu raz na dwa lata przedłoży Radzie Powiatu sprawozdanie z realizacji założonych celów operacyjnych oraz weryfikację zadań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bialskim 2005-2013.

Tabela 21: Cele strategiczne i operacyjne, strategie wdrażania/programy

CELE STRATEGICZNE/ CELE OPERACYJNE	STRATEGIE WDRAŻANIA/PROGRAMY	REALIZATORZY PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
Cel strategiczny 1	Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych: <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępu do edukacji, pracy, usług i świadczeń; • rozbudzenie społecznej świadomości, wspieranie i kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności; • rehabilitacja osób niepełnosprawnych i zapobieganie pogłębiania się niepełnosprawności; • wyrównywanie poziomu usług socjalnych, medycznych i innych form wsparcia; 		
Cel operacyjny 1.1	Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w urzędach, instytucjach świadczących pomoc na rzecz osób niepełnosprawnych, placówkach ogólnodostępnej służby zdrowia oraz placówkach oświaty i pomocy społecznej	Starostwo, PCPR, Jednostki samorządu, PFRON, organizacje pozarządowe	2005-2013
Cel operacyjny 1.2	Zorganizowanie powiatowego systemu transportu dla osób niepełnosprawnych.	Starostwo, PCPR, Jednostki samorządowe, PFRON, prywatni przewoźnicy, organizacje pozarządowe, fundusze UE	2006-2013
Cel operacyjny 1.3	Opracowanie bazy danych o osobach niepełnosprawnych	PCPR, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, Fundusze UE	2006-2008
Cel operacyjny 1.4	Stworzenie możliwości uczenia się i rozwoju każdego dziecka niepełnosprawnego w integracyjnej grupie przedszkolnej i klasie szkolnej (wczesna integracja).	Starostwo, PCPR, Jednostki samorządowe (przedszkola, szkoły z terenu powiatu), fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 1.5	Prowadzenie działań edukacyjnych uczniów oraz rodziców / opiekunów uczniów pełnosprawnych w zakresie rozumienia potrzeb osób niepełnosprawnych i przestrzegania ich praw	Starostwo, PCPR, szkoły, rodzice/opiekunowie uczniów, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 1.6	Organizowanie procesu kształcenia uczniom niepełnosprawnym dostosowanego do indywidualnych możliwości	Starostwo, szkoły z terenu powiatu,	2005-2013
Cel operacyjny 1.7	Promocja nowoczesnych technologii umożliwiających kształcenie zawodowe osób niepełnosprawnych	Starostwo, szkoły ponadgimnazjalne, Powiatowy Urząd Pracy, fundusze UE	2005-2013

Cel operacyjny 1.8	Powołanie zespołu ds. udzielania pomocy organizacyjno-prawnej osobom niepełnosprawnym w sprawach przystosowania mieszkań.	Starostwo, PCPR, Społeczna Powiatowa Rada ds. Osób Niepełnosprawnych	2007
Cel operacyjny 1.9	Utworzenie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych	Starostwo, PCPR, Ministerstwo Polityki Społecznej, Jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe, fundusze UE	2008-2013
Cel operacyjny 1.10	Tworzenie miejsc dla osób niepełnosprawnych, zwalczanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy	Starostwo, Jednostki samorządowe, zakłady pracy, prywatni przedsiębiorcy, Powiatowy Urząd Pracy, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 1.11	Stworzenie możliwości korzystania z rehabilitacji i opieki zdrowotnej przez osoby niepełnosprawne.	PCPR, jednostki służby zdrowia, organizatorzy turnusów rehabilitacyjnych, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 1.12	Zorganizowanie dziennego ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	PCPR, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, fundusze UE	2008-2013
Cel operacyjny 1.13	Stworzenie możliwości aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu lokalnej społeczności przez włączanie ich w programy pomocowe dla innych grup beneficjentów i wolontariatu	PCPR, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, fundusze UE. Powiatowe Centrum Wolontariatu	2005-2013
Cel operacyjny 1.14	Opracowanie i rozpowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych	PCPR, PFRON, media, sponsorzy, fundusze UE	2005-2013

Cel strategiczny 2	Wsparcie rodzin (Opieka nad dzieckiem i rodziną) <ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin w kryzysie • zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego • objęcie rodzin pełną profilaktyką przeciw patologiom (narkomania, alkoholizm, przemoc) • wdrożenie systemu poradnictwa i profilaktyki dla dzieci i młodzieży w szkołach • przeciwdziałanie bezrobociu długookresowemu • stworzenie odpowiednich warunków rozwoju dzieciom i młodzieży pozbawionych opieki rodzin naturalnych • tworzenie rodzinnej opieki zastępczej 		
Cel operacyjny 2.1	Zapewnienie profesjonalnej pomocy w postaci poradnictwa specjalistycznego rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej	PCPR, ośrodki pomocy społecznej, sąd, Komisje ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 2.2	Stworzenie kompleksowego systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, socjalnej i prawnej rodzinie (ze szczególnym uwzględnieniem rodzin w kryzysie, w tym ofiar przemocy między innymi poprzez: - bezpośrednią pomoc w rozwiązywaniu problemu, - edukację prawną i psychologiczną, - powołanie grupy wsparcia, - powołanie grup samopomocy dla ofiar przemocy).	PCPR, ośrodki pomocy społecznej, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, organizacje pozarządowe działające na rzecz rodzin, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 2.3	Stworzenie sieci świetlic socjoterapeutycznych	PCPR, Jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe, Komisje ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 2.4	Stworzenie odpowiednich warunków do życia i rozwoju dzieciom i młodzieży pozbawionych opieki rodzin naturalnych (działania ukierunkowane na wszechstronną opiekę nad dzieckiem pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanemu społecznie; pomoc socjalną, psychologiczną w kierunku szybkiego powrotu dziecka do rodziny naturalnej, wspieranie rodzin w funkcjach wychowawczych poprzez poradnictwo rodzinne oraz systemową terapię rodzinną)	Starostwo, PCPR, Sąd Rejonowy – Wydział Rodzinny i Nieletnich, rodzice zastępczy, rodzice naturalni, fundusze UE	2005-2013

Cel operacyjny 2.5	Tworzenie rodzinnej opieki zastępczej – rodziny wielodzietne, specjalistyczne, pogotowia rodzinne oraz Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej na terenie Powiatu Bialskiego	Starostwo Powiatowe, PCPR, Sąd – Wydział rodzinny i Nietletnich, Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 2.6	Rozwijanie istniejącej bazy danych kandydatów na rodziców zastępczych oraz objęcie kandydatów kompleksową pomocą doradczą i psychologiczną	PCPR, Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy	2005-2013
Cel operacyjny 2.7	Tworzenie poradni psychologiczno- pedagogicznych w szkołach w ramach profilaktyki psychologicznej i pedagogicznej	Starostwo, PCPR, Lubelski Urząd Wojewódzki, Jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 2.8	Utworzenie poradni leczenia uzależnionych od środków odurzających w ramach istniejących struktur medycznych	Starostwo Powiatowe, PCPR, jednostki samorządowe, Lubelski Urząd Wojewódzki, fundusze UE	2005-2013
Cel strategiczny 3	<p>3. Promocja zdrowia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Profilaktyka zdrowotna dla uczniów – tworzenie gabinetów lekarskich, pielęgniarских i stomatologicznych w szkołach, • Objęcie młodzieży szkolnej programami profilaktyczno – wychowawczymi • informowanie społeczeństwa o możliwościach szukania pomocy psychospołecznej i prawnej w zakresie profilaktyki antyalkoholowej i antynarkotykowej poprzez rozpowszechnianie ulotek, plakatów, informatorów, zamieszczanie informacji w lokalnej prasie, radio, telewizji 		
Cel operacyjny 3.1	Stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej dla uczniów w postaci gabinetów lekarskich, pielęgniarских oraz stomatologicznych	Starostwo Powiatowe, jednostki samorządowe, zakłady opieki zdrowotnej	2005-2013
Cel operacyjny 3.2	Organizowanie i prowadzenie na terenie szkół i placówek oświatowo – wychowawczych programów profilaktyczno – wychowawczych dla dzieci i młodzieży	Jednostki samorządowe, placówki służby zdrowia, placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 3.3	Stworzenie systemu edukacja publiczna – informowanie społeczeństwa o możliwościach szukania pomocy psychospołecznej i prawnej w zakresie profilaktyki antyalkoholowej i antynarkotykowej poprzez rozpowszechnianie ulotek, plakatów, informatorów, zamieszczanie informacji w lokalnej prasie, radio, telewizji Profilaktyka psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów - tworzenie szkolnych	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Starostwo, PCPR, jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe Jednostki samorządowe, placówki edukacyjne, fundusze UE	2005-20013

	poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz warsztatów umiejętności interpersonalnych		
Cel strategiczny 4	4. Wyrównywanie szans edukacyjnych na obszarach wiejskich <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie wsparcia dla dzieci zagrożonych niepowodzeniami szkolnymi poprzez organizację wyrównawczych zajęć oraz kursów letnich („letnia szkoła”) zajęć terapeutycznych dla dzieci z dysfunkcjami uczenia i postrzegania (dysleksja, dysgrafia) • skierowanie wsparcia stypendialnego dla młodzieży uzdolnionej • aktywizacja środowisk wiejskich poprzez rozwijania talentów młodzieży uzdolnionej artystycznie 		
Cel operacyjny 4.1	Organizacja wyrównawczych zajęć oraz kursów letnich („letnia szkoła”) dla dzieci zagrożonych niepowodzeniami szkolnymi	Starostwo Powiatowe, PCPR, szkoły i placówki oświatowe, jednostki samorządowe, organizacje samorządowe fundusze UE, wolontariat	2005-2013
Cel operacyjny 4.2	Organizacja zajęć terapeutycznych dla dzieci z dysfunkcjami uczenia i postrzegania (dysleksja, dysgrafia)	Starostwo Powiatowe, PCPR, szkoły i placówki oświatowe, jednostki samorządowe, organizacje samorządowe fundusze UE, wolontariat	2005-2013
Cel operacyjny 4.3	Organizacja systemu stypendialnego dla młodzieży uzdolnionej	Starostwo Powiatowe, PCPR, szkoły i placówki oświatowe, jednostki samorządowe, organizacje samorządowe fundusze UE, wolontariat	2005-2013
Cel operacyjny 4.4	Dostosowanie profili kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	Starostwo, Jednostki samorządowe, zakłady pracy, prywatni przedsiębiorcy, Powiatowy Urząd Pracy, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 4.5	Wdrażanie programów rozwijania talentów młodzieży uzdolnionej artystycznie i sportowo	Starostwo Powiatowe, PCPR, szkoły i placówki oświatowe, jednostki samorządowe, organizacje samorządowe fundusze UE,	
Cel operacyjny 4.6	Rozszerzenie wsparcia dla dzieci z rodzin wielodzietnych poprzez zaopatrzenia dzieci w wyprawkę szkolną	Starostwo Powiatowe, PCPR, szkoły i placówki oświatowe,	2005-2013

		jednostki samorządowe, organizacje samorządowe fundusze UE, wolontariat	
Cel strategiczny 5	5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu <ul style="list-style-type: none"> ograniczenie zjawiska wykluczenia zawodowego; przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym oraz osób niepełnosprawnych do wejścia na rynek pracy oraz utrzymania zatrudnienia ograniczenie zjawiska długotrwałego bezrobocia i jego przyczyn poprzez -wsparcie osób bezrobotnych i długotrwanie bezrobotnych w zakresie reintegracji zawodowej oraz wsparcie dla otoczenia tych osób ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego osób starych 		
Cel operacyjny 5.1	Organizacja szkoleń i warsztatów aktywizacji zawodowej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym oraz osób niepełnosprawnych do wejścia na rynek pracy oraz utrzymania zatrudnienia	Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, PCPR, PFRON, jednostki samorządowe, Lubelski Urząd Wojewódzki, lokalni pracodawcy, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 5.2	Organizacja poradnictwa zawodowego dla osób zagrożonych bezrobociem i bezrobotnych	Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, PCPR, PFRON, jednostki samorządowe, Lubelski Urząd Wojewódzki, lokalni pracodawcy, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 5.3	Organizacja zatrudnienia absolwentów i osób bezrobotnych w wolontariacie i w ramach staży zawodowych	Powiatowy Urząd Pracy, Starostwo Powiatowe, PCPR, PFRON, jednostki samorządowe, pracodawcy, fundusze UE, Bialskie centrum wolontariatu	2005-2013
Cel operacyjny 5.4	Utworzenie systemu wsparcia, w tym organizowanie ośrodków wsparcia dziennego dla osób w podeszłym wieku	PCPR, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, Fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 5.5	Włączanie osób starszych w programy integracyjne	PCPR, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe	2005-2013

		działające na rzecz osób niepełnosprawnych, Fundusze UE	
Cel strategiczny 6	Aktywizacja społeczności lokalnych do rozwiązywania problemów społecznych		
	<ul style="list-style-type: none"> • Włączenie środowisk lokalnych do rozwiązywania problemów społeczności lokalnych - organizacja zintegrowanego systemu wolontariatu obejmującego środowiska szkolne, akademickie, seniorów, niepełnosprawnych, • Koordynacja działań na rzecz osób wymagających kompleksowego wsparcia w kryzysie • Animacja, integracja i koordynacja działań lokalnych instytucji, w tym pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych 		
Cel operacyjny 6.1	Włączenie środowisk lokalnych do rozwiązywania problemów społeczności lokalnych - organizacja zintegrowanego systemu wolontariatu obejmującego środowiska szkolne, akademickie, seniorów, niepełnosprawnych,	PCPR, jednostki samorządowe, uczelnie, placówki oświatowe, instytucje lokalne	2005- 2013
Cel operacyjny 6.2	Rozwój ośrodka interwencji kryzysowej w celu koordynacji działań na rzecz osób wymagających kompleksowego wsparcia w kryzysie	Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie, Profilaktyki i Terapii w Konstantynowie, Starostwo Powiatowe, PCPR, jednostki samorządowe, Lubelski Urząd Wojewódzki, fundusze UE	2005-2013
Cel operacyjny 6.3	Utworzenie Powiatowego Centrum Integracji Społecznej - w celu animacji, integracji i koordynacji działań lokalnych instytucji, w tym Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych	Starostwo Powiatowe, PCPR, jednostki samorządowe, Lubelski Urząd Wojewódzki, fundusze UE	2005-20013
Cel operacyjny 6.4	Budowa zintegrowanej bazy danych pomocy społecznej w powiecie	Starostwo Powiatowe, PCPR, jednostki samorządowe, Powiatowy Urząd Pracy, studenci – praktykanci, wolontariusze, Wojewódzki, fundusze UE	2005-2013

Źródło: Opracowanie własne podst. danych PCPR, Ośrodków Pomocy Społecznej

WYKAZ TABEL

		Str.
Tabela 1	Komunikacja. Drogi i transport drogowy.	17
Tabela 2	Liczba ludności w gminach w powiecie bialskim.	19
Tabela 3	Przyrost naturalny i migracje.	21
Tabela 4	Struktura wieku ludności.	22
Tabela 5	Struktura bezrobocia w gminach	24
Tabela 6	Staż bezrobocia w gminach	25
Tabela 7	Liczba przedszkoli	27
Tabela 8	Liczba szkół podstawowych	28
Tabela 9	Liczba gimnazjów	29
Tabela 10	Liczba szkół średnich	30
Tabela 11	Profile kształcenia a rynek pracy	31
Tabela 12	Ochrona zdrowia	37
Tabela 13	Powody przyznawania świadczeń pomocy społecznej	41
Tabela 14	Ilość wydanych orzeczeń przez Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności	50
Tabela 15	Występowanie Alkoholizmu (rok 2004)	56
Tabela 16	Liczba korzystających z terapii	56
Tabela 17	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Powiecie Bialskim.	62
Tabela 18	Zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej (MOPS i GOPS)	63
Tabela 19	Mocne i słabe strony pomocy społecznej Powiatu Bialskiego	70
Tabela 20	Szanse i zagrożenia pomocy społecznej Powiatu Bialskiego	71
Tabela 21	Cele strategiczne i operacyjne, strategie wdrażania/programy	81

WYKAZ WYKRESÓW

		Strona
Wykres 1	Współczynnik feminizacji w Powiecie Bialskim.	18
Wykres 2	Urodzenia i zgony w Powiecie Bialskim	20

Załącznik nr 1.

**ANALIZA S.W.O.T
W ZAKRESIE
POMOCY SPOŁECZNEJ
I
OCHRONY ZDROWIA**

Przygotowana w 2002 roku przez pracowników PCPR w Białej Podlaskiej

Silne strony

1. Powiat Bialski dysponuje placówkami pomocy społecznej w Kozuli, Kostomłotach, Konstantynowie i Kodniu oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi w Żabcach, Bohukałach i Komarnie. Powyższe placówki dysponują dobrą bazą lokalową, posiadają nowoczesną infrastrukturę. Domy pomocy społecznej zapewniają całodobową opiekę i pielęgnację 414 osobom, zaś placówki opiekuńcze świadczą pomoc 63 dzieciom.
2. Duży potencjał ludzki - w jednostkach pomocy społecznej pracują ludzie posiadający wymagane kwalifikacje z zakresu pomocy społecznej, psychologii, socjologii, pedagogiki “ pracy socjalnej oraz rehabilitacji i rewalidacji.
3. Przygotowano bazę do diagnozy psychologicznej oraz szkolenia rodzin zastępczych wg programu PRIDE — Rodzinna Opieka Zastępcza! Adopcję. Aktualnie w 82 rodzinach zastępczych znajduje opiekę 125 dzieci. Osoby zgłaszające chęć sprawowania opieki zastępczej szkolone są na bieżąco.
4. Zacieśniająca się współpraca z organizacjami pozarządowymi i podmiotami działającymi na rzecz osób wymagających wsparcia z pomocy społecznej tj. Stowarzyszeniem na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Stowarzyszeniem “CIVITAS CHRISTIANA”, Fundacją Pomocy Osobom Uzależnionym i Ich Rodzinom, Wojewódzkim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie “SENS,,”, Sądami Rodzinnymi, terenowymi Ośrodkami Pomocy Społecznej, Poradniami Psychologiczno-Pedagogicznymi, Szkołami.
5. Pozytywna współpraca pomiędzy administracją rządową i samorządową.
6. Zapewniona opieka nad dziećmi pozbawionymi częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej lub niedostosowanym społecznie w rodzinach zastępczych.
7. Prowadzenie pracy z rodzinami naturalnymi, których dzieci przebywają w

placówkach, bądź rodzinach zastępczych pod kątem powrotu ich do rodzin własnych.

8. Funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej.
9. Podstawowa opieka zdrowotna oddzielona od lecznictwa zamkniętego.
10. Sprawnie funkcjonująca podstawowa opieka zdrowotna.
11. Całodobowa dostępność do świadczeń podstawowej opieki Zdrowotnej.
12. Dobre zaplecze diagnostyczne, terapeutyczne i operacyjne SP ZOZ w Międzyrzecu Podlaskim.
13. Nowocześnie wyposażony nowo uruchomiony Blok Operacyjno-Diagnostyczny w SP ZOZ w Międzyrzecu Podlaskim spełniający standardy organizacyjne.
14. Prężnie działające Białkopodlaskie Stowarzyszenie Promocji Zdrowia i Edukacji Prozdrowotnej.
15. Realizowane programy zdrowotne.
16. Racjonalizacja działań świadczeniodawców, lepsza gospodarność.
17. Zrównanie w prawach i dostępie do środków finansowych podmiotów publicznych i niepublicznych.
18. Restrukturyzacja placówek ochrony zdrowia.

II Słabe strony

1. Brak dziennych form pomocy wsparcia na rzecz osób starych, samotnych, psychicznie chorych oraz niewystarczająca ilość świetlic terapeutycznych dla dzieci. Funkcjonowanie powyższych placówek pozwoliłoby wielu osobom na pozostanie w środowisku rodzinnym, a co za tym idzie, powstałyby dodatkowe miejsca pracy.
2. Trudności w podjęciu decyzji osób przeszkolonych do przyjęcia dzieci w ramach rodziny zastępczej.
3. Brak bazy danych dotyczącej osób niepełnosprawnych na terenie Powiatu.

4. Zagospodarowanie przestrzenne Powiatu — występowanie barier urbanistycznych i architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej.
5. Występowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych “barier w komunikowaniu się oraz transportowych.
6. Słabo rozwinięta sieć informacyjno - doradcza dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin “ oraz organizacji i stowarzyszeń zajmujących się problemami osób niepełnosprawnych.
7. Brak sieci zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze, techniczne. Jedyne punkty zaopatrzenia ortopedycznego zlokalizowane są w mieście Biała Podlaska.
8. Mała liczba podmiotów gospodarczych (w tym zakłady pracy chronionej) dających zatrudnienie osobom niepełnosprawnym.
9. Niechęć osób niepełnosprawnych do tworzenia własnych firm pomimo preferencyjnych pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej.
10. Samorząd powiatowy sprawując funkcje organu założycielskiego nie ma możliwości wpływania na decyzje finansowe kas chorych.
11. Brak ustawowo zagwarantowanych środków na realizację programów zdrowotnych, np. brak jasnego systemu finansowania zadań Narodowego Programu Zdrowia.
12. Brak jasno określonych uprawnień poszczególnych organów powiatu w stosunku do prowadzonego SP ZOZ.
13. Rosnące zadłużenie SP ZOZ w Międzyrzeczu Podlaskim.
14. Brak środków na finansowanie przez powiat zadań z ochrony zdrowia.
15. Ograniczona współpraca pomiędzy samorządem gminnym i powiatowym.
16. Ubożenie społeczeństwa powiatu.
17. Zbyt niskie nakłady na ochronę zdrowia.
18. Trudności w uzyskaniu danych statystycznych i epidemiologicznych.

19. Wysoki wskaźnik zgonów niemowląt na terenie powiatu.
20. Najwyższy w województwie wskaźnik chorobowości na choroby układu krążenia, cukrzycy.
21. Samorząd powiatowy nie ma wpływu na funkcjonowanie niepublicznych zakładów opieki zdrowotnych ani indywidualnych praktyk medycznych.

III Szanse

1. Uczestnictwo w ogólnopolskiej akcji pozyskiwania rodzin zastępczych "Szukam domu" może przyczynić się do wzrostu liczby osób pragnących pomóc dzieciom.
2. Praca z rodziną naturalną może sprawić, iż dzieci nie będą musiały opuszczać domu rodzinnego.
3. Odbudowywanie rodzinnych i sąsiedzkich form wspierania się w potrzebie.
4. Stymulowanie aktywności "samodzielności i odpowiedzialności wśród beneficjentów pomocy społecznej.
5. Partnerska rola kościołów "organizacji pozarządowych oraz podmiotów działających na rzecz osób potrzebujących.
6. Możliwość skorzystania ze środków PFRON.
7. Wykorzystanie funduszy pomocowych Unii Europejskiej.
8. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wprowadzi konieczność podniesienia standardu usług świadczonych przez placówki pomocy społecznej.
9. Współpraca regionalna i ponad regionalna w zakresie organizowania imprez integracyjnych dla osób niepełnosprawnych.
10. Zaangażowanie społeczne w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych.
11. Rozwój stowarzyszeń i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
12. Zagwarantowanie samorządom środków na realizację programów z zakresu pomocy społecznej, programów zdrowotnych i innych w zakresie promocji i ochrony zdrowia.

13. Wzrost świadomości społeczeństwa i jego odpowiedzialności za zdrowie.

14. Wzmocnienie roli samorządu w kontraktowaniu świadczeń medycznych.

IV Zagrożenia

1. Niestabilność, niekomplementarność i brak wewnętrznej spójności systemu prawnego.
2. Przekazanie kompetencji powiatom bez zabezpieczenia środków finansowych.
3. Zwiększanie się obszarów problemowych tj. : bezrobocia, ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, różnego rodzaju patologii itp. przyczynia się do wzrostu liczby osób oczekujących wsparcia z pomocy społecznej.
4. Słaby system wszechstronnej (medycznej, rehabilitacyjnej i pozostałej opieki nad osobami niepełnosprawnymi).
5. Brak możliwości aktywizacji miejsc pracy chronionej “ słabo otwarty rynek pracy oraz problemy z pozyskiwaniem miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.
6. Niedostateczne nakłady finansowe na działalność organizacji i stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
7. Rozwój chorób związanych z obniżeniem poziomu życia ludności.
8. Utrudnienia w dostępie do specjalistycznych świadczeń medycznych.
9. Dalsze narastanie zadłużenia samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.
10. Brak środków finansowych w samorządach na ochronę zdrowia powodujący ograniczenie działań mających na celu promowanie zdrowia.
11. Zbyt późna wykrywalność chorób.
12. Ograniczone funkcjonowanie systemu nadzoru opieki nad matką i dzieckiem.
13. Brak możliwości wpływania samorządów na niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, indywidualne praktyki medyczne.
14. Wprowadzenie limitów na świadczenia zdrowotne.

15. Brak standardów świadczeń zdrowotnych.